

ҲОЗИРГИ ЗАМОН
ТУРК ШЕЪРИЯТИ

ЎРХОН ВЕЛИ
МЕЛИХ ЖАВДАТ ОНДАЙ
ЎКТОЙ РИФАТ
ФОЗИЛ ҲЮСНЮ ДОҒЛАРЖА
РИФАТ ИЛГАЗ
НЕВЗАТ УСТЮН

Туркчадан таржима

Тошкент
Ғафур Ғулом номидаги
Адабиёт ва санъат нашриёти
1980

ББК 84.5Ту
Х 60

Тузувчи—Мир азиз Аъзам. Сўзбоши—Ғайбулла Саломов. Авторлар ҳақида маълумот ва изоҳлар—Тилак Жўра. Редактор—Шавкат Раҳмон. Рассом—А. Карпунин.

*Бу тўпламга киритилган ҳамма шеърлар турк тилида
1973 йилгача эълон қилинган*

Ҳозирги замон турк шеърляти. Туркчадан таржима (Урхон Вели, Мелих Жавдат Ондай, Уктой Рифат ва бошқ.; Тузувчи М. Аъзам; Сўзбоши Ғ. Саломов.—Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1980.—152 б.

Ушбу тўпламга ҳозирги замон турк шеърлятининг тараққиётига улкан ҳисса қўшган ва турк адабий жамоатчилигида «Уч оёқ» номи билан шуҳрат қозонган шоирлардан Урхон Вели, Мелих Жавдат Ондай ва Уктой Рифатнинг, шунингдек атоқли шоирлар Фозил Ҳюсюн Доғларжа, Рифат Илғаз ва Невзат Устюнларнинг ижодидан намуналар киритилди.

Из современной турецкой поэзии.

ББК 84.5Ту
И (Тур)

С $\frac{70404-248}{М 352(04)-80}$ 126—79 4703000000

© Ғафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1980 й. (Тарж.)

ЭЗГУЛИК ИУЛИДА

Нозим Ҳикмат бир нутқида: «Бизнинг адабиётимиз ҳеч қачон бу қадар гўзал, бу қадар чуқур, бу қадар ватанпарвар, бу қадар халқчил ва юксак даражага кўтарилган эмас. Бизда жаҳон миқёсида ўз ўрнига эга бўладиган шоирлар, ёзувчилар бор деб ўйлайман», деган эди. Нозим Ҳикмат бу фикрини XX аср турк адабиётининг реалист вакиллари бўлмиш Ўрхон Вели, Мелих Жавдат Ондай, Уктой Рифат, Фозил Ҳюсюн Доғларжа, Рифат Илгаз, Невзат Устюн каби шоирлар ва Камол Тоҳир, Азиз Несин, Самим Кўжағўз, Уктой Оқбол, Яшар Камол, Фақир Бойқурт сингари бир қатор носирлар ижодини кўзда тутган ҳолда айтган эди.

30-40 йиллар турк шеърлятида ўзига хос овозга эга бўлган, ҳаётни ўзига хос идрок қилган, турк халқининг аламли кулгусига, ҳасратли кўз ёшига шерик бўлган бир гуруҳ ижодкорлар кириб келди. Уларнинг ижодида умуминсонийлик, некбинлик, инсон идрокига, келажакка ишонч туйғулари балқиб туради.

Айниқса ўзининг қисқа умрида Ўрхон Вели турк шеърлятида ўчмас из қолдирди. У турк поэзиясини халқ ҳаётига яқинлаштиришда, адабиётни кенг омма орасига сингдиришда яловбардор бўлди. Ўрхон Велининг шеърлари замиридаги аччиқ ҳақиқат гоҳ драматизм даражасига кўтарилган чуқур лиризм, гоҳ киноя, гоҳ пичинг, гоҳ кесатиқ орқали ифода этилади. Бу ҳол Мелих Жавдат Ондай, Уктой Рифат билан ҳамкорликдаги «Ғаройиб» тўпламида айниқса бўртиб кўзга таш-

ланади. Урхон Вели сўнгги йилларда ёзган шеърларидан бирида шундай деб ёзади.

Картмон тешик чўнтак тешик
Камзул тешик кўйлак тешик
Енглар тешик этак тешик
Човлимсан дўстлик эшлик

(«Тешикли шеър»)

Урхон Вели тўрт мисралик бу шеърда оч-яланғоч, бир бурда нонга зор турк ишчисининг, деҳқонининг ички дунёсини, тақдирини ифодалаб беради. Шоир кўпгина шеърларида умумийликдан конкретликка кўчади, яъни фикрини деталлар, ёхуд образлиқлар йиғиндиси орқали эмас, балки аниқ бир предмет, шахс орқали образ яратади ва ижтимоий бир ғояни илгари суради. Бу ўринда шоирнинг «Монтёр Сабри» номли ихчамгина шеъри ёрқин мисол бўла олади. Бу шеърдаги лирик қаҳрамон Нозим Ҳикматнинг «Ипсон манзаралари» эпопеясидаги Уста Ғолиб образини эслатади. Уста Ғолиб болалигидан то умрининг охиригача «ишсиз қолмасам», «ўлсам устимдан кафаним бўладими» деб ўйласа, Монтёр Сабри эса ҳамиша қўлида бир бурда нон билан тез уйига боришга, оч-яланғоч болаларини кўришга шошилади. Урхон Велининг лирик ё юмористик шеърларидами, сатирик шеърларидами, қай бирини олиб кўрманг, оддийгина бир гап, лирик қаҳрамоннинг бир лаҳзалик ҳолати орқасида, киноя орқасида, пичинг орқасида, ҳаётий бир воқеа, аччиқ бир ҳақиқат, ижтимоий бир умумлашма ётади. Урхон Вели ва Мелих Жавдат Ондай ижодида узвий бир яқинлик бор. Аммо Мелих Жавдат Ондай шеърларида сатира тифи бўртиб кўзга ташланади. Шоир борлиққа, муҳитга, замонга бўлган муносабатини кескир тил билан очиқ-ойдин сўзлайди:

Кеча икки қават эди
Бугун уч қават
Эртага тўрт қават
Индин беш қават
Саноқсиз даромад
Саноқсиз қават
Ўсмоқда жаноблар ўсмоқда
Юксалмоқда бизнинг мамлакат

(«Сердаромад уа»)

Шоир ишчи ва деҳқонларнинг пешона тери эвазига кундан-кун бойиб бораётган капиталистларни, ҳо-

кимларни ўткир киноя билан танқид қилади. Бу хусу-
сият шоирнинг кўпгина шеърларига хосдир.

Ўктой Рифат халқ афсоналари, қўшиқлари йўли-
да ижод қилади. Унинг «Гўзалликка қасидалар» тўп-
ламига кирган шеърларнинг бари шу руҳда ёзилган.
Аммо Ўктой Рифат ижодида иккинчи бир йўналиш —
сиёсий сатирик шеърлари алоҳида ажралиб туради.
Ижодкорнинг бу шеърларида социал маъно билан
биргаликда шу маънога уйғун форма, шакл, айти чоқ-
да ҳар бир мисранинг ўз юки, ўз зарби бор.

Умуман бу уч шоир (У. Вели, М. Ж. Ондай, У. Ри-
фат) турк шеърлятига янги бир оқим, янги бир шакл
олиб кирди. Бу оқим, бу шакл турк халқининг қалби-
дан жой олди ва халқнинг қалб кўзгусига айланди.
«Адабиёт халқ оммасининг фикри, орзу-умиди бўл-
моғини истардим,—деган эди Ўрхон Вели,—яъни янги
адабиёт кенг халқ оммасига мурожаат қилмоғи дар-
кор. Чунки, дунёда ҳали кўпчилик оч, яланғоч, қаш-
шоқ. Шундай экан, янги адабиёт халқ адабиёти бўлиб
қолсин, халқнинг ҳаётини, улар олдидаги муҳим маса-
лаларни ифода қилсин».

Ўрхон Велининг бу фикрини «Уч оёқ» деб халқ
орасида машҳур бўлган турк адабиётининг реалистик
вакиллари ўз ижодларида исбот қилиб бердилар.

«Туркияда бир қатор ёзувчилар борки, уларнинг
асарларида знёлилар ва ёшлар ҳаёти, ижтимоий кура-
ши ёрқин ифода этилмоқда», деган эди Чингиз Айтма-
тов. Дарҳақиқат, Ф. Х. Доғларжа, Р. Илғаз, Н. Устюн
ижодида ижтимоий вақеликни фалсафий мушоҳада
қилиб фикр юритишга мойиллик кучлидир. Айниқса,
Доғларжа шеърларида турк халқининг асрлар даво-
мида эзиб келаётган—ишсизликка, очликка қарши
нафрат туйғулари ўзининг ёрқин ифодасини топмоқда.
Шоир шеърларининг кўпчилиги ихчам бўлса-да, аммо
замирида катта ижтимоий фикрлар ётади. Масалан,
унинг «Ҳақиқат» деган тўртлигини олиб кўрайлик.

Эй қушча сенинг нолаги
Куюшга юлдузга етмас
Эй қушча сенинг нолаги
Кўнглимдан сира кетмас

Ёхуд шоир «Ишонч» номли шеърда «Дунёда кўп-
чилик оч, очкўз, беҳаё десалар ҳам мен бунга бари
бир ишонмайман, дунё бундай эмас» дейди. Келажак-

ка ишонч, некинлик туйғулари Доғларжа ижодида алоҳида ўрин тутади. Воқеликка қалб кўзи билан назар ташлаш, келажакка ишонч билан қараш Н. Устюн, Р. Илғаз шеърларида ҳам чуқур лиризм билан ифода қилинади. Бу шоирлар ижодида курашчанлик, янгиликка интилиш, янги шакл топишга мойиллик кучлидир.

Отма
Отганинг сенсан
Ўзингни отасан
Тепкини босганда

Бу сатрлар Н. Устюннинг «Отма» шеърдан. Н. Устюн шеърларида замон билан ҳамнафаслик, аynи пайтда асримизга доғ бўлаётган баъзи иллатларни бадний бўёқ орқали фош қилишга, унга қарши курашга чақириш, гражданлик туйғулари балқиб туради.

Р. Илғаз ва Н. Устюн халқ оғзаки ижодидан кенг фойдаланадилар. Шу боисдан ҳам улар оддий халқнинг кечмиши, кундалик куни ҳақида ёзишади. Уларнинг лирик қаҳрамонлари асосан эзилган турк ишчи-деҳқонларидир.

Қўлингиздаги бу китоб юқорида номлари тилга олинган турк адабиётининг реалистик вакиллари бўлмиш олти шоирнинг ижодидан намунадир. Бу шоирларнинг ўзига хос мавзун, ўзига хос услуби, ўзига хос овози бор. Аммо уларнинг мақсади битта: зулмга, ишсизликка, тенгсизликка қарши кураш, эркини, озодликни улуғлашдир.

Ғайбулла Саломов, филология фанлари кандидати

ЎРХОН ВЕЛИ

Миразиз Аъзам таржимаси

ХОНАМДА

Менманми бу нарсаларнинг соҳиби
Қалламда бир бола бор мароқсиз
Ички дунём ўйинчоқдан фарқсиз
Хонам худди ичимнинг ойнаси каби

Шип узра нур ўйнар тепамда
Соялар саслар билан бирлашмоқда
Ва бир қарға бўйнимни тешмоқда
Мени азоб ғажийётган бу дамда

Уқасини ўлдирмоқда Қобил
Ичимда бир ёлғизлик туйғуси
Ўлим қадар узун ёз уйқуси
Сиқила-сиқила кечилган соҳил

Тушунча қишлоқларини бир ип
Бир-бирига бир қатор уламоқда
Ва ҳар нарсанинг устига қуламоқда
Хулём бўйича мен қурган кўприк

Қўшинларим жимгина тўлатмоқда
Тек турмай тингламай хонамни
Эгним ичида ётган одамни
Тўрт деворим ҳайрат-ла кузатмоқда

Укасини ўлдирмоқда Қобил
Ичимда бир ёлғизлик тўйғуси
Улим қадар узун ёз уйқуси
Сиқила-сиқила кечилган соҳил

Жинниликнинг тотли ваҳмини
Сукут олиб кирди хонамга беомон
Қарғам бошимда турибди ҳамон
Олай деб шу бейнинг жаҳаннамини

Тушганча ётоқнинг тўлқинларига
Бу саёҳат давом этар бетўхтов
Тин билмай оқизар бир тарнов
Қўрқувни сукутнинг қабрига

Укасини ўлдирмоқда Қобил
Ичимда бир ёлғизлик туйғуси
Улим қадар узун бир ёз уйқуси
Сиқила-сиқила кечилган соҳил

Дунёга тоқ келган инсон каби
Отиламан Ҳинд тоғи учига
Кириб кетар калламнинг ичига
Қимсасиз дунёларнинг соҳиби

Қочди бу ҳис бирдан кетди йироқ
Бандаргоҳга уланмади арқон
Кўз ўнгимда қаққайди шу он
Бўйним йўғонлигидаги ёнғоқ

Укасини ўлдирмоқда Қобил
Ичимда бир ёлғизлик туйғуси
Улим қадар узун ёз уйқуси
Сиқила-сиқила кечилган соҳил

ЯҚШАНБА ОҚШОМЛАРИ

Ҳозир эғним ёмон аммо
Қарзларимни узганимдан кейин
Эҳтимол бир қатор янги кийим-бошим бўлар
Ва ўшанда ҳам сен
Яна мени севмассан эҳтимол

Шунинг билан бирга бозор куни оқшомлари
Маҳаллангиздан ўтганимда
Даминг ичингга тушиб
Мен ҳам сени аввалгидай
Қадрламаслигимни ўйласанг керак-ов

ТЕПАЛИК

Оқшом вақтлари ишни тамомлаб
Бўларимиз бўлиб фабрикамиздан
Чиқиб кетарканмиз зўрға судралиб
Бизни уйимизга элтувчи йўл ҳам
Шундай юқорига ўрлаб кетганки
Дўзахда йўқ бўлса бундай тепалик
Улим ҳеч ҳам ёмон бир нарса эмас

УКТОЙГА МАКТУБЛАР

Анқара 8.12.37 Соат 21

I

Қиш қиёмат
Можор лўқонтасида ёзьяпман
Илк мактубимни
Уктойжоним
Бу кеча сенга барча сарҳушларнинг
Саломи бор

Анқара 10. 12. 37. Соат 14.30

II

Шу онда ташқарида ёмғир ёғяпти
Ва булутлар ўтяпти ойнадан
Ва бу кунларда Мелих билан мен
Бир қизни севамиз

Анқара 1. 1. 38 Соат 10

III

Бир ойдан бери иш излайман фойдасиз
На устда бор на бошда
Уни севмасайдим
Балки кутмасмидим
Инсонлар учун ўлажак кунимни

ДАРАХТИМ

Маҳалламизда
Сендан бошқа дарахт бўлсайди
Сени бу қадар севмасдим
Фақат агар сен
Биз билан бирга
Бекинмачок ўйнашни билсайдинг
Сени янада кўпроқ севардим

Гўзал дарахтим!
Сен қуриган пайтингда
Биз ҳам иншооллоҳ
Бошқа маҳаллага элтилган бўламиз

МИҚДОР

Гўзал хотинларни севаман
Ишчи хотинларни ҳам севаман
Гўзал ишчи хотинларни
Янада кўпроқ севаман

АЛИ РИЗА БИЛАН АҲМАДНИНГ ҲИКОЯСИ

Нақадар фаройибдир Али Риза билан
Аҳмаднинг ҳикояси
Бири қишлоқда туради
Бири шаҳарда
Ва ҳар сабоҳ
Шаҳардаги қишлоққа кетар
Қишлоқдаги шаҳарга

ИНТИҲОР

Ҳеч кимга сездирмай ўлишим керак
Оғзимнинг четида бир парча қон бўлмасин
Мени танимаганлар
Севгани суюқлик қилгандир демасинлар
Таниганлар эса бечора демасинлар
Кўп қашшоқлик кўрди
Фақат ҳақиқий сабаб булардан ҳеч бири
бўлмаслиги лозим

МОНТЁР САБРИ

Монтёр Сабри пла
Доимо кечалари
Ва доимо кўчада

Ва доимо сарҳуш суҳбатлашамиз
У ҳар сафарида
«Уйга кеч қолдим» дейди
Ва ҳар сафарида
Қўлида икки ўкка¹ нон

ИШ БЎЛСИН ДЕЯ

Бутун гўзал хотинларнинг фикрича
Муҳаббат ҳақидаги ҳар бир шеърим
Улар учун ёзилган эмиш
Мен эса доимо тирикчилик дардида
Гўё уларга
Иш бўлсин дея ёзганимни билганимдан
Хижолатда эдим

БЎЛМАҒУР БОЛА

Мактабдан қочасан
Қуш тутасан
Денгиз бўйига кетиб
Бўлмағур болаларга қўшиласан
Деворларга бўлмағур расмлар соласан

Ахир ўйлаб кўр
Мени ҳам ақлдан оздирасан-ку
Сен қандай бўлмағур боласан

МИНГ ҚАТЛА ШУҚУР

Минг қатла шуқур бир инсон бор уйда
Нафас бор

¹ Ўкка — оғирлик ўлчови, 1,233 кг га тенг.

Оёқ шарпаси бор
Минг қатла шукур минг қатла шукур

Қ У Л К А М

Йилларча оёқларимнинг учида
Уни судраб юриш жонимга тегди
Бу дунёда озгина бўлса ҳам яшайлик
У ўз бошига
Мен ўз бошимга

ҚЎЗЛАРИМ

Кўзларим
Кўзларим қаерда

Шайтон олиб кетди
Сотолмай яна қайтди

Кўзларим
Кўзларим қаерда

ДАРАХТ ЕДИ

Дарахтга бир тош отдим
Тушмади тошим
Тушмади тошим
Тошимни дарахт еди
Тошимни дарахт еди
Тошимда хаёлим

КИТОБИ САНГИ МОЗОР

Ҳеч бир нарса оёғининг қадоғичалик
Қийнамади уни бу дунёда
Ҳатто хунук туғилганидан ҳам

У қадар хафа эмасди
Ботинкаси урмаган замонларда
Эсламасди аммо оллоҳнинг отини
Гуноҳкор ҳам саналмасди

Эсизгина Сулаймон Афанди-я

?

Нега порт деганда
Хотиримга мачталар келади
Ва очик денгиз деганда елкан

Март деганда мушук
Ҳақ деганда ишчи
Ва нега кекса тегирмончи
Оллоҳга ишонар тушунмасдан

Ва нега шамолли ҳаволарда
Ёмғир эгри ёғар

ОШИҚ БУЛИБ ҚОЛДИММИ

Менинг ҳам ўз хаёлларим бўлармиди
Мен ҳам шундай уйқусиз қолармидим
Овозим ичимга тушиб кетармиди шундай
Жуда яхши кўрган овқатим аччиқ-чучукни ҳам
Хоҳламай қолармидим
Мен шундай бўлармидим ҳеч

ИЛЛЮЗИЯ

Аввалги севгимдан қутулибман
Энди барча хотинлар гўзал
Кўйлагим янги

Ювинибман
Тарашланибман
Тинчлик қарор топипти
Баҳор келипти
Қуёш порлаб турипти
Кўчага чиқибман инсонлар тинч
Мен ҳам тинчман

ИСТАМБУЛ ҚУШИҒИ

Истамбулда Бўғозичи¹да
Бир фақир Урхон Велиман
Велининг ўғлиман
Таърифсиз аламлар ичида

Румелиҳисори²га тиқилганман
Тиқилганда бир қўшиқ тўқиганман
«Истамбулнинг мармар тошлари
Бошимга қўнар омон-омон чағалай қушлари
Кўзларимдан оқар ҳижрон ёшлари
Ойжамолим
Сенинг юзингдан бу ҳолим»

«Истамбулнинг ўртасида кино бор
Ғариблигим онамга билдирманг зинҳор
Менга нима гап-сўз қилса дўсту ёр
Ошиғи беқарорим
Гуноҳга ботган золим»

Истамбулда Бўғозичидаман
Бир ғариб Урхон Вели
Велининг ўғли
Таърифсиз аламлар ичидаман

¹ Б ў г о з и ч и—Босфор.

² Р у м е л и ҳ и с о р и — Истамбулдаги маҳбуслар қалъаси.

УНДОҚ ЭМАС

Нима десам экан
Қандоқ англатсам экан дардимни
Шундай бир дардқи юраклар ачишар
Душманнинг бошига ҳам тушмасин
Кўнглим синиқ десам
Ундоқ эмас
Нон пулим йўқ десам
Ундоқ эмас
Шундай бир дардқи

Чидаб бўладиган нарса эмас

ОЛТИН ТИШЛИГИМ

Кел жонгинам ўзимнинг жоним ёнимга
Ипак пайпоқлар олайин сенга
Таксиларга миндирайин
Концертларга обораин сени
Кел
Кел менинг олтин тишлигим
Сурмалигим қирқма сочлигим таннозим
Баланд пошналимги стилиягам кел

БИР ГАП БОР

Ҳар кун шу қадар гўзалми бу денгиз
Шундай кўринарми кўк юзи ҳар замон
Ҳар замон гўзалми шу қадар

Бу ашё, бу дераза
Ундай эмас
Худо ҳақи ундай эмас
Бир гап бор бу гапнинг тагида

СИЗ УЧУН

Сиз учун инсонлар ака-укаларим
Ҳамма нарса сиз учун
Кеча ҳам сиз учун кундуз ҳам
Кундуз кун шуъласи кеча ой шуъласи
Ой шуъласида япроқлар
Япроқларда завқ
Япроқларда ақл
Кун шуъласида мингбир яшил
Сариқлар ҳам сиз учун пуштилар ҳам
Баданнинг кафтга тегиши
Иссиқлиги
Юмшоқлиги
Ётишдаги роҳат-ором
Саломлар сиз учун
Сиз учун кўрфазда солланган дарахтлар
Кунларнинг номлари
Ойларнинг номлари
Қайиқларнинг ранглари сиз учун
Сиз учун почтачининг оёғи
Мешкобчининг қўли
Манглайлардан оққан тер
Жабҳаларда сарфланган ўқлар
Сиз учун мозорлар мозор тошлари
Қамоқхоналар калтакесаклар эъдом жазолари
Сиз учун
Ҳамма нарса сиз учун

ИСТАМБУЛНИ ТИНГЛАЙМАН

Истамбулни тинглайман кўзларим юмилган
Олдиндан майин бир шабада эсар
Аста-аста силкинар
Япроқлар дарахтларда
Узоқларда жуда узоқларда
Мешкобчиларнинг тинмаган шиқилдоқлари
Истамбулни тинглайман кўзларим юмилган

Истамбулни тинглайман кўзларим юмилган
Қушлар ўтар бирдан
Юксаклардан гала-гала чуғур-чуғур
Тўрга тушганлари нола чекар
Бир хотиннинг сувга тегар оёқлари
Истамбулни тинглайман кўзларим юмилган

Истамбулни тинглайман кўзларим юмилган
Салқингина Ёпиқ Бозор
Чуғур-чуғур Маҳмудпошо
Кабутар тўла ҳовлилар
Болга овозлари эшитилар доқлардан
Гўзалим баҳор шамолида тер ҳидлари
Истамбулни тинглайман кўзларим юмилган

Истамбулни тинглайман кўзларим юмилган
Бир ён соҳил қайиқхоналари ним қоронғи
Бошида эски оламларнинг сарҳушлиги
Тинган пўртаналарнинг гув-гуви қўйнида
Истамбулни тинглайман кўзларим юмилган

Истамбулни тинглайман кўзларим юмилган
Бир шўх аёл ўтди кўприкдан йўрғалаб
Сўкишлар қўшиқлар ҳуштаклар гап отишлар
Бир нарса тушди қўлидан ерга

Бир гул бўлиши керак
Истамбулни тинглайман кўзларим юмилган

Истамбулни тинглайман кўзларим юмилган
Бир қуш типирчилар этакларида
Пешонанг шўрми шўр эмасми биламан
Лабларинг ҳўлми ҳўл эмасми биламан
Оппоқ бир ой туғар кунгабоқарлар орқасидан
Қалбингнинг уришидан тушунаман
Истамбулни тинглайман

Қ А Р А Б

Кериш баданим кериш
Чиқаётган қуёшга қараб
Қўйиб бер бемалол қўйиб бер
Қўлинг билагингнинг кучини
Ана шундай қуёшга қараб

Боқ
Дунё ранглар қўйнида
Бу гўзал дунё қўйнида
Севин бемалол севин
Инсоннинг ҳолига қараб
Тинимсиз ишлаган соатларда
Тишли тишлига қараб
Тишлиларнинг орасида
Кучсиз кучлига қараб
Ҳар ким бир нарсага қараб
Кичкина хоним ётоғида уйқуда
Сояларига қараб

Кериш баданим кериш
Чиқаётган қуёшга қараб

БАҲОРНИНГ ИЛК САБОҲЛАРИ

Қилдан нозик бўламан бундай тонг чоғлари
Қарши томда бир қуёш парчаси
Ичимда қушларнинг чуғур-чуғури қўшиқлар
Бақириб-чақириб тушаман йўлларга
Бошим айлана-айлана тураман ҳаволарда
Кунларим гўзал ўтажак деб ўйлайман
Ҳар сабоҳ баҳор чоғи

На оғир иш келар хаёлимга на йўқсиллигим
Дейманки «Сиқилишлар бир ёнда тура турсин»
Шоирлигим билан чекланаман
Овунаман

ТЕШИҚЛИ ШЕЪР

Қартмон тешиқ чўнтақ тешиқ
Камзул тешиқ кўйлақ тешиқ
Енглар тешиқ этак тешиқ
Човлимисан дўстлик эшлиқ

«КЕЛАР» ШЕЪР

Истамбулдан беҳи келар анор келар
Қараб турсам нозли бир гўзал ёр келар
Келар десанг тор келар
Кундан кунга олувчи бисёр келар
Онам Онам
Чидай десам
Бу иш менга зўр келар

Т Е К И Н

Текинга яшайпмиз текинга
Ҳаво текин булут текин

Дара тепа текин
Ёмғир ва лой текин
Машиналарнинг кўрки
Киноларнинг эшиги
Жомаконлар текин
Гўштга нонга пул керак аммо
Аччиқ сув текин
Озодлик бош баҳосида
Қарамлик текин
Текинга яшаймиз текинга

ВАТАН УЧУН

Нималар қилмадик шу ватан учун
Кимимиз ўлдик
Кимимиз нутқ сўзладик

АЙРИЛИШ

Қараб қоламан кетган кеманинг ортидан
Отолмам ўзимни денгизга дунё гўзал
Уртада эркаклик бор йиғлолмайман

О Р О М

Шу ғавго битмаса дейсан
Эзилмасам дейсан
Чарчамасам дейсан
Ҳожатга бормасам дейсан
Уйқум келмаса дейсан
Улгим келяпти десанг-чи

БИРДАНИГА

Ҳар нарса бирданига бўлди
Қуёш нури ерга бирданига тушди
Кўк юзи бирданига мовий бўлди
Бирданига
Ҳар нарса бирданига бўлди
Туман бирданига қоплай бошлади тупроқни
Бутоқ бирданига ўсиб чиқди новда бирданига
Мева бирданига пишди

Бирданига
Бирданига
Ҳамма нарса бирданига бўлди
Қиз етилиб қолди бирданига ўғил бирданига
Йўллар қирлар мушуклар инсонлар
Ишқ бирданига туғилди
Севинч бирданига

САРГУЗАШТ

Кичик эдим миттигина эдим
Қармоқни отдим денгизга
Йиғилиб келаверди балиқлар
Денгизни кўрдим

Бир варрак қилдим дандиракли
Думи бувимнинг тасмаси рангида
Солавердим кўк юзига
Кўк юзини кўрдим

Улғайдим ишсиз қолдим оч қолдим
Пул топишим керак эди
Кирдим инсонларнинг ичига
Инсонларни кўрдим

На жонондан кечаману на жондан
На денгизлардан на кўк юзидан аммо
Хаёлимдан кетмас сўнг кўрганам тирикчилик
дарди
Шундай экан-да дейман шоир бечоранинг
Кўрадиган куни

ИЛОЖИ ЙЎҚ

Соч тўкилса шифоси йўқ
Қариликнинг давоси йўқ
Йиғламаслик
Ўлмасликнинг
Ёш қолишнинг иложи йўқ
Биз англаймиз
Болаликдан бизга маълум булар шаксиз
Лекин очлик давосизми
Ишсизлик ҳам шифосизми
Буни яхши тушунмаймиз
Тушунтириб берасизми

Лекин бунинг иложи йўқ.

* * *

Қора осмон ерга тикилар
Сўнгги юлдузлари тўкилар
Юлдузлар йўл бўлсин
Ўйлаш керак тушишдан олдин
Сизни кўриб қувонмас ерда бир инсон
Қаровга олар ердагилар сизни дарҳол
Йилтиранг деб беришар фармон
Дераза токчасига қўйишар
Фикус билан ёнма-ён
Ана ундан кейин
Ердан ҳеч қаёққа тушолмайсиз

* * *

Бизда бор абадий сўлмас дарахтлар
Ва қумлоққа
Ҳовуч-ҳовуч олтин ирғитувчи денгиз
Ва бу олтин чақаларга бўлинмас
Биз бўлсак
Эрталаб ва кечқурун
Абадий сўлмас дарахтлару
Ҳазина тўла денгиз оралиғида
Бир мақомда одимлаймиз
Ва бутун умр бўйи
Очмиз
Яланғочмиз

* * *

Шомда ичсанг
Бошинг ёқимли ғувиллар
Шўх бир куйни
Ҳуштак қилиб чаласан бехос
Аmmo ким у
Дераза ортида
Тигдай ўткир бир овоз билан
Маъюс қўшиқлар куйлаётган
Қандайдир бир ҳушёр одамдир-да
Балки

МЕЛИХ ЖАВДАТ ОНДАЙ

Миразиз Аъзам таржимаси

ҲУШТАК

Балиққа денгиз керак
Ошиқларга даста гул
Тунда тинч ухлаш учун
Чўнтак тўла даста пул
Текин куй куйлаш учун
Фақат булбул бўлишинг
Мебус¹ бўлишинг учун
Қонунни ёд билишинг
Ҳуштак чалишга эса
Керак эмас ҳеч нарса

ЕЛҒОН

Шоирман
Уфқни шафақни севаман
Фақат яхшиликдан сўзлайман
Қизларга сеплардан
Новдаларга барглардан
Болаларга келажакдан
Маҳбусларга афвдан сўзлайман.
Яна кўп нарсалар сўзлардим
Жуда қийин-да эплаш
Елғонни

¹ Мебус—депутат.

ТУРКУЛАР

Туркулар¹ ёзаман туркулар
Саройлар ҳақида
Нонга зор
Гадойлар ҳақида
Куйимга янги сўз топайин демасман
Хушомадгўй эмасман
Ахир янгимас-ку кулфатларимиз
Осмонимиз ҳамда еримиз
Янгича йиғламас падаримиз
Нонсиз бўлса ҳамки болаларимиз
Шеърларимни тушунмас бировлар
Ичи тўла кадар
Қувноқ сўзлар мендан йироқдир
Қашшоқлар ҳаёти қувноқми ахир
Юлдузлар ҳақида куйлайман камдан-кам
Юлдузларга керакмас қўшиқ ҳам
Қулоғи борларга ёзаман
Салмоғи бор
Сўзимни англашар улар
Туркулар ёзаман туркулар

О Ш И Қ

Сукут сукут
Ҳавода қуш-пуш йўқ
Осмонда булут
Денгиз қуруқ

¹ Туркулар—туркча қўшиқлар.

Мовий ҳеч нарса
Ҳеч нарса йўқ
Устимда
Остимда
Ортимда
Сукут сукут
Фақат элас-элас
Эшитилар ноаниқ бир сас
Шиқ-шиқ
Шиқиллар
Тинимсиз шиқиллар
Ажабланманг бу менман
Қоронғида қотиб турибман
Мен ошиқман
Ҳозир мени отишар
Тезроқ ота қолишсайди
Бўғилиб кетдим

ЕМҒИР ЁҒАЁТИР

Ёмғир ёғаётир
Гоҳ кучайиб
Гоҳ пасайиб
Ҳарбийлар уйининг деразасидан
Оқаётир шир-шир
Томларни қоқаётир
Ёриқларга ураётир
Кўйлақлар остига кираётир
Айниқса бугун нимагадир
Кўнглимнинг тубига чўкди бир ҳасрат
Оғир-оғир
Бундай об-ҳавода
Болалик йиллари тушар хотирга
Онамнинг қалби тўлгандир хавотирга
Бир йилдан ошди уйда бўлмаганимга

Атай қаттиқ гапирасан ҳар дўсту ошнога
Чунки йиғлаш мумкин эмас
Ҳарбийлар уйида
Чунки хуш ис таратар
Шабнамли атиргуллар сув бўйида
Хоҳлаган пайтида қўшиқ айтолмас
Чунки аскарлар

БАРГЛАР

Менга шундай туюлар
Энг баланд дарахтларнинг
Энг ажойиб барглари
Ҳилпирар қир учида
Ва фақат қуёш учун
Ва фақат қушлар учун
Яратилгандир улар
Биз эса беҳабармиз
Юксакдаги барглардан

РАҲМАТЛИ ДУСТИМДАН МАКТУБ

Туриш-турмушим ўша-ўша
Шоирга ўхшаб
Яшайпман шубҳасиз
Ўйлайман
Ўтмишни қўмсайман
Фақат энди поездда кезаман паттасиз
Савдолашмай оламан ҳамма нарсани
Кечқурунлар уйдаман
Хотиржамга ўхшайман кўпроқ
Бироқ
Шундай онларим бўларки
Илгаригидай

Ланг очиб юборгим келар деразани
Ютгим келар ўша тахир ҳавони
Шу биргина ютим эвазига
Берар эдим бор-йўқ дунёни
Бир нарса одамни ўртаб юборар
Сен буни тасаввур қила олмайсан
Ўз қўлимни сезгим келар
Бирданига
Шунчаки бошимни қашимоқ учун
Чиройли бир гулни ушламоқ учун

КЕЛАЖАК

Одамларнинг айтишига қараганда
Протоэксуслар отларнинг аждоди эмиш
Мамонтлар филларнинг аждоди
Ундай бўлса
Биз балки
Одамларнинг аждодидирмиз
Ҳеч бўлмаса
Баъзи бир томондан

МЕҲНАТ ТАҚСИМОТИ

Мен дарахт ёнидан ўтаман
Бир жойда турар у қўзғалмай
Қаранглар қўзғалмас жойидан
Мен совуқ тошлардан юриб бораман
Сиз ҳам юриб кўринг нақадар совуқ

Осмоннинг сап-сариқ тўпини
Ушлайман
Бармоқларим куяр

Мана ушлаб кўринг куйдирар
Нарсалар нарсалар сиздай нарсаман
Мен совуқ бўлишим мумкин тошлардай
Кўзғалмай туришим мумкин дарахтдай
Оташин бўлишим мумкин қуёшдай
Аммо сиз
Оч-наҳор юроласизми

Даставвал
Қўлларимнинг ақли кирди
Кейин ақл кирди бошимга
Қўллар ишламоққа
Бош қалпоқ киймоққа яратилганми

Иўқ раҳмат
Мен энди тушундим
Бош ўйламоққа
Қўл ишламоққа
Бош ўйламоққа яратилган
Кўрдингми аллақачон
Меҳнат тақсимоги пайти келган

А Л Л А

Ухла Дурсун ухла болажон
Бу дунё ҳикматин тушуниш осон
Манави қиттай май мановниси нон
Бу томон сув бўлса қитъа бу томон
Бу иссиқ бу совуқ бу ҳаво бу нам
Дунёмиз шулардан иборат болам
Озгина сановдим ухладинг сен ҳам

Ухла ухла болам алла аллаё
Бемаҳал уйғонма алла-паллаё

Сен ҳадеб кўз очма алла-паллада
Не десам бўларкин яна аллада
Бу дунё ҳикматин тушуниш осон
Бу тинчлик бу уруш шундай болажон
Манави озодлик манави қамоқ
Бу кураш бу турма бу қамчи бу ўқ
Дунёмиз шулардан иборат болам
Озгина сановдим ухладинг сен ҳам

Ухла ухла болам алла аллаё
Бемаҳал уйғонма алла-паллаё

ҲАЙРАТЛАНАМАН

Сиз мени ҳойнаҳой қиларсиз кулги
Мени доим ҳайратга солар
Дунёнинг ажойиб-ғаройиблиги
Мени масалан ҳайратга солар

Инсон овозлари
Инсон кўзлари
Инсон кўз ёшлари
Ва инсонлар яшовчи беш ажойиб қитъа
Ҳар тонг ҳайрон бўламан қайта-қайта
Инсонни кўрсатиб турувчи белги
Кичкина сўзларнинг ғаройиблиги
Сира кўникмайман ҳайратланаман
Гулларга
Булбулларга
Булутларга
Бургутларга
Болари чумчуқларга
Соатлаб қарайман уларга
Бир зум ҳам зерикмайман
Ҳамма нарса менга мазмундор кўринар
Ҳатто қўлларимга кўниколмайман
Шу оддий нарса ҳам ҳайратга солар

ХИРОСИМА

Биз ҳаммамиз дунёга келдик битта-биттадан
Мен
Бобом
Отам
Қизларим
Биз ҳаммамиз дунёга келдик битта-биттадан
Ўз вақтида
Вақти соатида
Ҳар биримиз ўзимизча бахтиёр эдик
Аmmo бу дунёдан кетдик
Баравар
Битта портлашда

ПОЧТАДАН ҚЕЛАДИГАН ПУЛ

Уйда отам йўқ
Расми бор деворда
Устма-уст ёстиқлар ўрнида
Соялар бор қуруқ тахмонда
Қалпоғи арзонга сотилиб кетди
Сичқонлар ўйнашар
Ҳеч кимдан қўрқмай
Бежавотир
Уйда отам йўқ
Расми бор деворда
Почтадан
«Шаҳидларнинг болаларига» ёзувли
Пул келиб туради бир ойда бир марта

ХАЗИНАЛАР ИЧИДАСАН

Хазиналар устидан юрасан Мамат
Оёғинг остида бойликлар қат-қат
Олтин ҳам темир ҳам
Мис ҳам кўмир ҳам
Бари сеники
Қазлаб чиқаравер
Тез-тез чиқариб бер
Бари меники

ВИЖДОН

Виждонли одамни қидира кўрманг
Тополмайсиз ёқиб ҳам чироқ
Ёшларни-ку худо урган
Енгилтак саёқ
Нега деҳқонларни диёнатли дейсиз
Бозор куни ўн тухум олсам
Иккитаси палағда чиқди
Ушанинг ҳам
Эшик тақиллайди
Очиб кўрсанг гадой
Нима керак
Нонми
Ҳаммага мен нонни
Қайдан олай ҳой
Сигинсанг бўларди
Худога аввал
Худодан нон эмас
Сўрагин ажал
Қотган-қутган нонни
Олмайдилар ҳам
Йўқ қолмади дунёда
Виждонли одам.

МАҲМАТ БИРИНЧИ

Усмон Биринчи
Урхон Иккинчи
Аҳмад Бешинчи
Майхўрга лаънат
Сабр қил Маҳмат
Шу экан қисмат
Мурод Учинчи
Мустафо Иккинчи
Усмон Тўртинчи
Яна бир ҳоқон
Сабр қил Маҳмат
Яна сабр эт
Урхон Тўртинчи
Усмон Бешинчи
Мустафо Учинчи
Сабр қил Маҳмат
Бор-ку адолат
Мурод Бешинчи
Аҳмад Олтинчи
Усмон Еттинчи
Қани тур Маҳмат
Қани тур энди
Сеники навбат
Маҳмат Биринчи

36,7

Ҳарорат
Анча пасайди
Эртага
Чиқасан касалхонадан
Тила тилагингни нима хоҳлайсан
Нозик ниҳолим эркам

Сенга ҳады қилай бутун дунёни
Юлдузларни қуёшни тунни ҳам кунни
ҳам

Мен қашшоқман
Шоир бўлиб туғилганман
Аммо тила тилагингни нима хоҳлайсан

ДУНЁНИНГ ТАРТИБОТИ

Бу қандай тартибот дунёда ўзи
Кун кетидан кун келар
Зулмат кетидан зулмат
Баҳордан сўнг ёз келар
Куздан кейин қиш
Эҳ ахир ҳеч гапмас
Ақлдан озиш
Илдиз ерга кирдими
Ерга киради
Булут тоғда бўлдими
Тоғда юради
Ақл бошда бўлдими
Бошда бўлади.
Оёқда эски чориқ
Қишда бўлади
Жимчилоқми жимчилоқ
Кичик бўлади
У ҳам каттароқ бўлса
Нима қилади
Ёки мана айтайлик
Акас дарахти
Бошини ерга тиқиб
Илдизин кўкка
Қўтариб юрса агар
Нима бўлади
Кулги бўлади

Ассалому алайкум
Арча кастана
Ишлар қалай
Келинг бир
Уйнаб келамиз
Йўқ кастана ва арча
Уни тан олмас
Пичирлашар басма-бас
Уят-е сенга
Этагингни осмонга
Кўтарибсан-а
Қандай қилиб қарайсан
Ёруғ жаҳонга
Йигитлардай бўронлар
Увлар кетингдан

Яна тагин тўсатдан
Қор босган тоғлар
Тўнтарилиб
Оқ сочли бошини ерга
Этагини осмонга кўтарса борми
Вой-вой қиёмат қойим
Бўлар у чоғда

Ҳа бир хил тартибот дунёда азал
Баҳордан сўнг ёз келар
Куздан кейин қиш
Ҳа албатта ҳеч гапмас
Ақлдан озиш
Аммо ўйланг ўзингиз
Тупроқ остида
Марҳумлар ухлаб ётар
Оталаримиз
Тупроқ устида эса

Уйнаб юришти
Тирик халқимиз
Бу ҳам аксинча бўлса
Ёмон-ку ёмон
Йўқ ҳеч қачон
Узгармай
Турсин бу замон

СЕРДАРОМАД УИ

Кеча икки қават эди
Бугун уч қават
Эртага тўрт қават
Индин беш олти
Саноқсиз даромад
Саноқсиз қават
Ўсмоқда жаноблар ўсмоқда
Юксалмоқда бизнинг мамлакат

БИЗГА БОҒЛИҚ

Бу оқшом ҳам кўнглимиздай тугамаса кун
Биз ҳам айбдор кун ҳам айбдор бунинг учун
Биз бинонинг гишти бўлсак сарфловчиси у
Ғишт ҳам яхши бўлмоғи лозим
Сарфловчи ҳам ақлли қалбда виждон
На фараҳли мовий осмони
На ҳузурсиз нотинч уйқиси
Кунимни кун қилишдан қўрқмоғи лозим

Бу оқшом ҳам кўнглимиздай тугамаса кун
Юкнинг бари зиммамизга тушар бутун
Келнинг бунга чора излайлик
Етмайди бегона бўлиб юрмоқлик

Эртага яхшироқ одам бўлайлик
Эртага янада соғлом ақлли
Янада севимли ҳақли бўлайлик
Куннинг бизга боғлиқ эканини билайлик

ҚИШЛОҚДА БОШҚА

Ҳусни Бей машинада кетаётган эди
Филдираги тешилиб қолди
Ҳусни Бей қишлоқ қаҳвахонасида
Қишлоқликлар ҳаётини ўргана бошлади

Ҳусни Бей нимани ўрганасан Ҳусни Бей
Ҳеч қишлоқлик кўрмаганмидинг ҳаётингда
Сизнинг иншоотда ишлаганлар ким эди
Муҳурдордаги иншоотда

Эсингдами бир оқшом сўкканинг
Пули йўқ эди
Эсингдами бир оқшом пайти Мачкада
Ёнингдан ўтганлар ким эди
Эсингдами хотинингга тўнғиллаган эдинг

Булар одам бўлмайди дегандинг Ҳусни Бей
Ҳозир нимани ўрганасан Ҳусни Бей
Демак қишлоқликлар қишлоқда бошқаю
Шаҳарда бошқа шундайми

ДАФНА УРМОНИ

Қулдорлар нон қайғиси чекмаганлари учун
Фалсафа қилардилар чунки
Нонларини қуллар берарди уларга
Куллар нон қайғиси чекмаганлари учун
Фалсафа қилмасдилар чунки
Нонларини қулдорлар берарди уларга
Ва йиқилди кетди Ликия

Қуллар фалсафа қайғиси чекмаганлари учун
Нон қилардилар чунки
Фалсафаларини қулдорлар берарди уларга
Фалсафа эгалари қул қайғисини чекмаганлари
учун

Нон қилмасдилар чунки
Қулларини фалсафа берарди уларга
Ва йиқилди кетди Ликия

Фалсафанинг нони йўқ эди ноннинг фалсафаси
Ва эгасиз фалсафанинг нонини
Эгасиз ноннинг фалсафаси еди
Ноннинг эгасиз фалсафасини
Фалсафанинг эгасиз нони
Ва йиқилди кетди Ликия

Ҳамон яшил бир дафна ўрмони пастда

НАРГИС ИЛА САДО

Наргис дунёга келганда
Сув париси бўлмиш онаси
Унга боқди-да узундан-узоқ
«Э бу дунё гўзали болам
Кўз тегмасин» дея мароқланди
Дарҳол йўлга тушди фолчининг ёнига
«Уғлимнинг умри узунми фолчи ота»
Фолчи мовий сочли парига деди
«Ҳа фақат кўрмаса ўзини»
Навқирон Наргисни ўн олтисида
Севиб қолар эди кимда-ким кўрса
Аммо шўрликларнинг ҳеч бири
Яқин боролмасди ёнига
Чунки
Йўқ бўлиб кетарди кейинча Наргис
Дашт ўтидай билинмай ўсарди
Қундуз каби бехос қорни очарди

Кўринмасдан жовдирарди кийик
Гўзаллигини билмаган гўзаллик
Эгаси йўқ эди кўрки ичида
Наргис камоли ичида рангпар-рангпар эди
Қани туш пайти Амфитрита¹
Теран сувларни чайқатгани
Ё оғир уйқудами беписандми хафами
Қани учурим кўз очиб юмгунча

Қояли тоғнинг чуққисидан
Юракларни ўйнатиб йиқилгани
Ё у ҳам бепарвоми ва бегонами
Қани бола қоплон тўтиларни ҳуркитиб
Қуёнларни тириқтиргани

Садо сўзни олдин бошлашни билмасди
Бир кун у ҳуркак кийикларни
Ўзи қурган қопқон сари ҳайдаб бораркан
Наргисга кўзи тушди қалби уриб кетди
Ва билдирмай орқасидан бораверди

Тўхтатиб ёлворгиси келар
Бўйнига қўл солгиси келар
Аммо Садо эди у биров сўйласа
Фақат сўнг ўша сўзни қайтаришни биларди

Ён-вериди ниманидир пайқаган Наргис
«Ким бор ёнимда маним» деди
Садо севиниб овоз берди
«Маним!»²
Наргис ёнига қаради ҳайрон бўлди
Чунки ўрмонга яширинган эди
Кўриниш учун энг муносиб жавобни кутган эди

¹ Амфитрита — деицезлар маъбудаси, Посейдоннинг хотини.

² «Маним» сўзи биринчи гал «меннинг» маъносида, иккинчи гал «менман» маъносида келади.

Алданди Наргис ўз сўзининг акенга
Бақирди «Кел бирлашайлик»
Садо овоз берди яна
«Бирлашайлик»
Ва ёр билан қовушмоқ дардида
ўрмондан чиқди

Аммо алданганини англаган Наргис
Садони қўрқув-ла итарди
«Торт мени қучмоқчи бўлган қўлларингни
Улганимдагина сенга ёр бўламан»
Садо ҳам кетидан такрорлади
«Ёр бўламан»
Ва ўрмоннинг ичига кириб кетди

Уша кундан бери эгасиз ғорларда
Ўзини куйдириб адо қилган Садо
Гўё сўйламоқчи бўлгандай
Овозини эшиттирар бутун чақирганларга
«У ҳам севиб қолсин илоё
Севсини қовушмасин илоё»

У ерларда бир оқар сув бор эди
На тоғларда ўтлашни севган эчкилар
На чўпонлар на бир сурув на бир қуш
Бу сув шаффофлигин лойқатолганди
Қуёш кўрмаган қудуқнинг сувидай
Сарин эди на бир барг сузарди
На бир арзимаган титраш бор эди юзида
Бир кун ов қилиб юрган Наргис чанқади
Ичмоқ учун эгилди бу сувга
Бирдан сувда кўрганда юзини
Бошқа биров деб ўйлади ўзини
Бошқа биров деб суқланди ўзига
Лол қолиб ўз гўзаллиги олдида
Мармар ҳайкалга ўхшар эди юзи

Биронта чизгиси қимир этмасди
Наргис ўз-ўзини қучоқламоқ истарди

Ошиқ ҳам ўзи эди маъшуқ ҳам
Нима қилсин севгига ташна эди юраги
Севги бўлса очлик ҳорғинлик ҳечдир
Наргис тутмоқ бўлиб бошин сувга тикди
Аммо сув остидан ҳеч нарса топмади
Қочқоқ бир рўёни ушламоқ учун
Қайсарлик қиласан шунчалар нечун
Сўйласанг-чи

Сен йўққа айлансанг йўқолар севгилинг
Сенинг-ла келар сенинг-ла кетар кўрганнинг
Сен қувиб юрибсан ўзингни ўзинг
Қайсарлик қиласан шунчалар нечун
Уйласанг-чи

Сеҳрланиб қолди ўзини кўра-кўра
Сувга томчилади кўз ёшлари
Сувнинг юзи лойқаланди шунда
Ўзини четга олиб йироқлашди Наргис
«Яхши қол» деди-да хўрсинганча Наргис
Бош олиб кетди чечакли чаманларга

Наргиснинг ўлиги топилмади
У бош тикқан сув ҳам ҳозир заъфарондир
Оқ чечакдир энди унинг оти

ЎКТОЙ РИФАТ

Мирализ Аъзам таржимаси

ШАҲИДЛИК

I

Мен бир денгизчи йигит эдим
Кўзларимни балиқлар еди
Кўрмоғу йиғламоқ тугади мен учун
Узун бўйли одам эдим соғлигимда
Ишонмасангиз кўйлақларимга қаранг

Бирини дейдики мен ҳам аскарман
Нима фарқим бор бошқа ўликлардан
Илгаритдан уйларда ўтирардик
Ташқарисиди қолдик барча эшикларнинг
Энди девордан ўтамиз

Яна бирини дейдики
Қўлларимнинг хотираси узунлигидан
Ҳанузгача бошим оғрийди

Елгон буларнинг ҳаммаси ишонманг
Биз йўқмиз дейди яна бир бошқаси

II

Ёру дўст сиймоли ўликлар келаётир
Осонликча кирмоқ учун хонамга
Бир қарасам амаким акам

Бир қарасам Полоньяли гедикли човуши¹
Дарҳол гап бошлади

Бир қизим бор эди беш яшар
Эндиликда ўлган
Баробармиз
Жуда зерикади бу ерда
Қўлларини Варшавада унутган
Чамбар тўқиёлмайди

Яна бир овоз
На картошка ковлаш
На тош йўниш
На-да ҳаммоллик қилиб пул топиш
Бу ерда тинчман ҳаммаси яхши

Бири эса хотинини суриштирди
Уйидан хабар сўради мендан

Устимдан шинелимни олдилар
Ўлган заҳотим
Совқотяпман
Олдинда эса қиш
Кейин бараварига гапириб кетдилар

III

Бир бордоқдан² сув ичамиз
Бирга овқатланамиз оқшомлари
Кимдир севгилимизга ошиқ
Кимдир фарзандлик қилмоқ истайди онамизга
Сабабсиз келиб кетадилар кемаларда
Трамвайда орамизга кирадилар

¹ Г е д и к л и ч а в у ш—уптер-офицер.

² Б о р д о қ — стакан.

Янада узоқ умр кўришни истайдилар
Хаёлимиздан кетмаганларига қараганда

МИННАТДОРЛИК

Мен кимдан миннатдор бўлмоғим керак
Кўксимни тўлдирган
Соф ҳаво учун
Утиб кетган қизнинг кўзларидаги
Кулранг само учун
Секин қўлимда
Эриб кетаётган учқун қор учун
Мен кимдан миннатдор бўлмоғим керак
Мен номин билмаган юлдузларданми
Пальтомдан туфлимдан гиз-ғизларданми

ГИНА

Денгизга қарасам
Қирғоқ гина қилар
Қуёшга қарасам
Булут гина қилар
Бордию сенга қарасам-чи
Унда ким гина қилар

УРУШ

Осмонда учоқлар¹ уча бошлармиш
Айланармиш томлар устида
Сўнг устма-уст бомба ташлармиш
Шунга ҳам яшайми қўрқув остида

¹ У ч о қ —самолёт.

Меннинг учоқ отар ёғоч тўпим бор
Қоғоз кемаларим урушга тайёр
Қалай аскарларим саф-саф-ку қатор
Жангда ҳалок бўлса аскарлар агар
Дадам олиб берар янгисини

ҚОРАЧААҲМАДНИНГ ҚАБРИ

Унинг севган жойи парклар эди
Айланиб юрарди тушганда оқшом
Энг севган дарахти тераклар эди
Юлдузлар живири берарди ором
Шеърни севар эди ихлосманд эди
Урхон Вели билан Мелих Жавдатга
Айниқса севарди кириб ётишни
Онаси тўшаган покиза катда
Энди ухлаб ётар катта саҳрода

СУРНАЙ

Мен тасбиҳ сотаман
Пайт келиб қолса
Қарта ҳам ўйнайман эрта-кеч тинмай
Сурнайчи келганда тинглайман сурнай
Тинглайман то қорним чалгунча сурнай
Қўш сурнай эшитиш бағишлар мароқ
Саёқман саёқ.

ШАҲАРДАН КЕТАРКАН

1

Мен сенга гунафша сотиб олгандим
Бир-бир ҳадя қилдим созандаларга

Тун ўтай деб қолди
Шу сўнгги тонгда
Яхшилаб ўрин сол одатдагидай

Балиқчи қизисан
Катта денгиздан
Тутишни биласан шўх балиқларни

Хайр энди балиқ сотувчи гўзал
Мен олисга кетяпман
Мангу.

2

Ўрмонга айт йўл бўйидаги
Менга мадад бўлсин еллари
Соғинарман денгиз қирғоғин
Ширмойнондай тўлин ойни ҳам
Тайёрлаб қўй менинг йўлимга

3

Қўл узатдинг видолашишга
Нима учун йиғлайсан ахир.

ҚАЛДИРҒОЧ

Кўрсам йўлда симёғочларни
Қалдирғочни ўйлаб кетаман
Ёт элларга интилар руҳим
Бир замонлар қалдирғоч десам
Боғлапарди уйга хаёлим

Д Ў Л М А

Биродарлик тенглик озодлик билан
Тўлатилган дейсан мана шу дўлма

Қим сенга ишонар
Йўлингдан қолма
Топилмас бу ерда сен кутган лақма
Ёлғон билан тўла сен айтган дўлма

НОН ВА ЮЛДУЗЛАР

Бир тишлам бир тишлам
Нон еб ўтирибман
Икки кўзим эса тунги осмонда
Ва шундай хаёлга шўнғибманки
Адашиб
Баъзида
Нон ўрнига
Юлдузларни ушоқ билиб
ея бошлабман

РАМАЗОН

Рамазон келди
Рўза бошланди
Беш йил рамазон
Ун йил рамазон
Юз йил рамазон
Қимга боқма мирқуруқ
Қорин эса қуп-қуруқ

ҚУЧА СОТУВЧИЛАРИ

Ҳой сиз
Кўчаларда кун бўйи томоқ йиртувчилар
Сен газет сотувчи
Ақлли бола
Сен бурчакда ўтириб
Ошнанг билан чақа ўйнайсан

Сен тўғри қиласан
Уйиндан бошқаси сенга ярашмас
Сен дўндирмачи¹
У ёқдан бу ёққа юрасан нуқул
Эсларсан беташвиш болалигингни
Энди уни қайтариб кўр-чи
Сиз сотувчилар
Мен севган сайилгоҳнинг булбуллари
Қалай тирикчилик тўрваси аччиқ эканми
Тўрвангизда қуёшдай қовун
Тоғорада олтиндай узум
Қалай ширин мевалар ҳам аччиқ эканми
Келинлар келинлар сотувчилар марҳамат
Қушдай енгил бўлсин илоё тўрвангиз
Қани тез-тез туширинлар
Букур елкаларни ёзиб керишинлар
Мен сизлардан нок сотиб оламан
Қимматбаҳо бойлигингизни
Мен сизлардан шафақ тусли шафтоли оламан
Қип-қизил шарбат тўла анорлар
Мен сиздан ҳамма нарсани сотиб оламан
Фақатгина бой бўлганимда
Ҳозир эса
Бозорингизни берсин сотувчилар
Менга бир боғ пиёз сотинлар

Й У Л Д А

Ҳаммани кун исиб қилмасдан гаранг
Йўлда юк ароба² тўхтатиб аранг
Анқарадан кетдик
Ҳуриб қолди ит

¹ Д ў н д и р м а ч и —марожийчи.

² А р о б а — машина.

Довюракроқ экан ҳайдовчи йигит
Ароба ағнай дер бурган ерида
Йигирма кишийдик қаросерида¹
Ҳой дедик салгина секинроқ ҳайда
Улгимиз келмайди бунақа жойда
То Геред қишлоғи кўрсатгунча юз
Халқумга келтирди жонни у ёвуз

Йўлда кўзим тушди битта жийронга
Менинг назаримда диконглашлари
Ухшарди олтинсоч митти инсонга
Четанлар ортида
Чечаклар ичра
Гадойдай касалманд деҳқонни кўрдим
Хизматкор чувринди минг жонни кўрдим

ОЗОДЛИК

Йўқол манфур хиёлатчи
Даф бўл шайтон
Худога шукур
Юртимиз озод
Янги шаҳарда ҳам озодлик
Эски шаҳарда ҳам озодлик
Озодлик
Киришда ҳам чиқишда ҳам
Пўлат нигоҳли
Тарвуз қоринли
Озодлик ҳар ёнда
Юрипти яёв
Тилимиз озод

¹ Қаросери — кузов.

Қулоқларимиз бурнимиз ҳам
«Яшасин озодлик!»
Мирғирлар яйраб
Товуқлар ҳам озод
Товоқдаги пашшалар ҳам
Ҳамма ўқимишли
Кишилар ҳам озод
Мана Али бей
Олийжаноб бир афанди
Сартарошхонага
Киран бемалол
Бошидан оёғига
Чинакамига
Озод юртнинг озод ватандоши
Мана Қора Мемин
Минғир-минғир ва қитмир
Шундай бўлса ҳам қаранг
Юрипти-ку қамалмасдан
Тўғри у битлаб кетган
Қадди букик ва касалвон
Шунда ҳам у ҳаммасига
Қаноат қилиб юрипти-ку бемалол
Анави навжувон аёл-чи
Омоч кетидан
Гандираклаб юрипти-ку
Ерини тинчгина ҳайдаб
Осмон тоқининг
Чарогон нурларига кўмилиб
Озод эркин ишлаб терлаяпти
Ҳамма бошқа аёллардай

Тушунсанг-чи э ҳаддан зиёд
Меҳрибон само
Бундай озодлик
Бўғзимизга келган

Бизга бошқача озодлик юбор
Агар иложи бўлса
Битсиз
Силсиз
Иситмасиз
Бизга бошқача озодлик юбор
Қулфатсиз ва офатсиз
Мулкдорлар қорамолидай
Қорни тўқ озодликдан
Она сутига тўла
Озодликдан
Биз эзилганларга
Шунақа озодликдан
Юбора қол э само
Ҳаммамизга тўғри келадиган бўлсин
Юборган озодлигинг

ОЗОДЛИКНИНГ ҚУЛЛАРИ БОР

1

Бизнинг отларимиз кўпириб чунон
Учиб кетди совуқ денгизга томон

2

Сенмасми озодлик қувончи мудом
Қушлар парвозига берувчи илҳом

3

Улар тақиқлашди бизга ҳаммасини
Ўпишни ўйлашни
Ҳатто таъқиқлашди
Меҳнат ҳимоясини

4

Дарахтдан уздилар меваларни
Сотдилар уч бараваар қимматроққа
Меҳнат бутуқлари
Синдирилиб
Қөрилиб ётибди тупроққа

5

Озодлик кўр қилар сизни дейдилар
Портлаш маҳрум қилар бизни дейдилар
Учоқ бузганлари етмагандай
Эрк уйин қурганнинг бошин ейдилар

Биз ётсак «лаҳатда уйингиз» дерлар
Ўт олсак «оловда куйингиз» дерлар
Майинларга¹ тўла ер-майдонимиз
Зулматга кўмилган сув ва нонимиз.

6

Озодликнинг қўллари бор
Қонли терни артмоққа
Озодликнинг кўзлари бор
Эртасини кўрмоққа
Тенглик кунинг кўрмоққа

7

Мен ҳужайра бўлсам сен чирмовуқсан
Ўрайвер то сени юлгунларича

¹ М а й и н — мипа.

8

Озодликни севган одам
Бир умрга севади
Эрк кўйлаги эскирмас ҳеч
Бу туш ўнгдан аниқроқ.

9

Тарих карвонини юргизувчилар
Оламнинг меҳнаткаш боларилари
Ишчи оғалар
Озодлик келтирар бизнинг дунёга
Ҳа бир кун уйғонар мудроқ онг ахир
Тонготарнинг арафасида
Шуъласиз эски тун ёришиб кетар.

10

Умид бу бахтиёр эртага томон
Озодликка томон бошловчи эшик
Истиқбол ва қувончининг шуъласидир у
Қўрқа-писа тўлатар юракларни

Майдонга чиқ Ватан ўғлони
Узоқ кутилган эрк қопқаси ёнида
Бир новдасан
Сенинг орқангда
Мовий осмони бор биродарликнинг.

МЕНИНГ ХАНЖАРИМ

Олис тоғ ортида туғилди ҳилол
Зулматни тиламан пур ханжар билан

КУЗГИ УЧРАШУВЛАР

Мен булутни камзул каби кифтимга илдим
Беҳуш бўлган хушторингман сен томон жилдим
Олтин суви югуртилган йўл билан келдим

Куз бошида қарий бошлар аста Истамбул
Йўлларимда чақ-чақлади саъваю булбул
Тор диванда ёнма-ёнмиз сочлари сумбул

Деразадан юзимизга нур сочар офтоб
Йўлга боқдиқ эл ўтарди судралиб хароб
Биз ҳам аста эриб кетдик эл ичра шу тоб

Мен сўз очмай кетмакдаман гувиллар шамол
Сенинг ҳар бир айтган сўзинг кузги барг мисол

КУЗГИ АЙРИЛИҚЛАР

Сен туйқусдан пайдо бўлар эдинг ойнада
Сен туйқусдан гойиб бўлар эдинг ойнадан

Кетар эдинг ўзинг билган сўқмоғинг билан
Эшик аста ёпиларди сенинг кетингдан

Худди кузнинг мевасидай қон билан лиқ-лиқ
Қўлларимга тўкиларди пишган айрилиқ

Фақат сенинг ғира-шира исинг қоларди
Ёлгон исинг мени ҳазин кўйга соларди

Мен ёмғирни кута-кута ҳолдан тоярдим
Ташвиш билан боқсам йўлга ортарди дардим

Кўрсам кема ўтар эди бу кема сенинг
Неки қайтмас бўлса агар сенингди бу он
Эски кўча мовий осмон муаттар райҳон.

ИККИМИЗ

Мен севгидан ўлдим тешилдим
Зулматларга чўкиб кетдим жим
Мис кўзадай ялтирадинг сен
Ҳайрат билан қараб қолдим мен
Ўт билан сув маммаларингда
Булут сузар мис манглайингда

УҚИМ АТРОФИДА

Уқим атрофида дунё эмас айланасиз сиз
Менинг бир юзим кунингиз иккинчиси тунингиз

ТУТ ДАРАХТИ

Шохингизни силкитсак бизлар
Тўкилади ерга юлдузлар

СИНИҚ ОЙНАДА

Мен синиқ ойнада кўпайдим ўн бор
Йигирма бор кўпайдим оломон бўлдим
Нонвойман темирчи совунчи соҳиб
Денгизман кўчаман дарахт ёлғизлик
Мен ўзим ўзимни ейман олмадай
Бордоқдан ўзимни ичаман ўзим
Қочолмайман ўзимни ўраб олганман
Кун битди тоғ орти нофармон зулмат

Боққа чиқ тиззадан келар майсалар
Чойсузгич синдимн синса синар бас
Биргамиз тириклик оғирлик қилмас
Бўлмаса бўлмасин ёнда чақа пул
Пулимиз йўқ бўлса севгимиз мўл-ку
Қурбонман нол каби инжа қаддингга
Энг юксак чўққида кўз тутгин менга
Оппоқ бахт қушида келарман албат
Тарқалар гам-андух босилар ҳасрат

А З А

Мевани шум қўллар уза бошлади
Тақали пошналар топтаб ташлади
Гулхан ёнаётир тоғда шиддаткор
Ёшсиз кўзларингда қоннинг акси бор
Қўлимдан етакла менинг ол гулим
Қувонч қуриб кетди қорайиб кўнглим

ДЕРАЗА ТОҚЧАСИДАГИ ГУЛ

Мен кўриб турибман гулгинам яққол
Руҳинг тушиб кетди не қилмоқ керак
Об-ҳаво заволли гувиллар шамол
Япроқсиз қолмоқда чинор ва терак

Ёгинлар кўзингга мангу кўринур
Йўл оғир ҳар ёқ лой ҳар ёқда кўлмак
Лекин булутларни ана тешди нур
Бу бизга энг яхши кунлардан дарак

Бош эгма гулгинам ўтур қаҳратон
Мангу яшаёлмас дунёда аёз
Табиат уйғонур ёришур осмон
Тароват ҳам келур кунлар бўлур соз

Юзларни ёритур чароғон қуёш
Умидли кўзлардан ариб кетур ёш

МАСЪУЛИЯТ

Марваридгул анқир аксига олиб
Бокира олмалар кирган оқ рангга
Уйлайман ўзимни жавобгар билиб
Бундай масъулият керакмикин менга
Бу ерда саҳардан кўпаяр юмуш
Қуёш эсон-омон чиқсайди дейман
Уйланган ва пухта бўлсайди ҳар иш
Бир сабаб билан кун тутилса бирдан
Мумкин-ку бемалол ақлдан озиш
Аммо мумкин эмас ақлдан озиш
Чунки

Гул баргида шудринг бор ҳали
Бир бола бурнини чақди бир ари
Ҳали ўрилмапти қизча сочлари
Бу ёқда бир қўзи юрипти маъраб
Унга ҳам овора бўласан қараб
Э бу тонг ёқмади менга минг афсус
Бўр сингари оқу аммо ранги суст
Қалдирғочни қувар қирғий у ёқда
Кўрмай қолибман-а
Ана бу ёқда

Марваридгул анқир аксига олиб
Бокира олмалар кирган оқ рангга
Уйлайман ўзимни жавобгар билиб
Бундай масъулият керакмикин менга

* * *

Эҳ яқин дўстларим гирдимда анча
Совуқ қордан тортиб иссиқ ўтгача

Атрофимда юрган бирон бир одам
Менинг дўстларимга ўхшамас ҳеч ҳам
Кун сахий
Дарахтлар менга ҳамсоя
Итдан ҳам вафоли меҳрибон қуёш
Қўлимни ялайди билмай ниҳоя
Майсаларни боссам
Эзилса ҳам боши
«Жоним» деб пичирлар менга оҳиста
Қушлар эса сайрар
Чаҳчаҳлаб кулар
Ҳатто овчилардан безмаган улар

ПОЛЯК БОЛАЛАР 1940

Шўхлик қилиб болалар
Келтирса катта зиён
Бўйи чўзилган бўлса
Кичик бўлмаса агар
Ертўлага тиқарлар
Юрагини сиқарлар
У ерда катта-кичик
Ҳамма болани бирдан
Қамаб
Сўнг кетларидан
Киритиб итларини
Жаллодга топширдилар
Девор сари сурдилар
Ялписига қирдилар

Наҳотки шунчалар зиёнкор бўлса
Бошдан-оёқ ҳамма поляк болалар

* * *

У ўлди
Узи ҳам билмайди ўлганин
Ётибти узатиб қўлларин
Ҳаракатсиз
Вазмин
Сочлари мош-гуруч
Бамисоли тириклигида
Қийналмагандай
Қийналса дўстлари ёрдам бергандай
Доим тўқ юргандай
Мана энди қабрида нутқлар
Қора тасма қадалган байроқлар
Кузатгани келган йигитчалар эсноқлар
Майда ёмғир ёғар шигалаб
Эҳ бундай ўлим
Сизга айтсам
Бизда бўлар камдан-кам

Ш И К О Я Т

Мен кейинги пайтлар
Саноқда ҳеч учдан оша олмайман
Ҳолбуки ҳисобчиман шунақа хизмат
Мен кейинги пайтлар
Қовурдоқни сира ошай олмайман
Ҳолбуки қовурдоқ мен севган овқат
Мен кейинги пайтлар
Мазахларга чидаб юрибман
Одамлар кулишар ҳолимизга
Пайдо бўлган бир сепкилдор қиз

Бизнинг ҳовлимизда
Мен кейинги пайтлар
Балки унга ошиқман шайдо
У қиз мени севмайди аммо

ФОЗИЛ ҲЮСНЮ ДОҒЛАРЖА

Тилак Жўра таржимаси

И Ш О Н Ч

Десалар
Инсонларнинг кўпи оч
Кўпи яланғоч
Айёр
Беҳаё
Мен бунга ишонмайман
Бундаймас дунё

ЕМҒИРСИЗ ҚИШЛОҚ

Очман қора тупроқ тушунасанми очман
Қора ҳўкиз-ла баробар очман бу кеча
Ҳўкиз ўйлар ўйлаб тўяр
Мен ўйлайман ўйлаб—очиқаман.
Очман қора тупроқ тушунасанми очман
Очликка чидаб бўлмас

Анов тоғларда шимол шамоли ухлар
Қушлар балиқлар барча ҳайвонлар ухлар
Сирғалар ёғли юлдузлар ана-ана
Қуюқлашар қоронғилик.
Анов тоғларда шимол шамоли ухлар
Очликда ухлаб бўлмас

Очлик қора доғ юзимизда очлик оқдир
Очиққан дала-қир
Ёмғир ёғмас бўлган экинлар қуриган
Осмон бунча хафа биз нима қилдик ахир
 Очлик қора доғ юзимизда очлик оқдир
 Очликда яшаб бўлмас

ҚИРҚ МИНГ ҚИШЛОҚНИ УЙҒОТИШ

Борми қишлоғингизда бирор уйғоқ кимса
Йиғлаган йиғлаган бирор кимса
— Мана юзлаб йиллар бекор оқиб кетди
Тошлар-ла қоялар-ла қолганми ялангоёқ

Қўйлар ўзгармагани каби
Тераклар ўзгармагани каби
Палахмон ўзгармагани каби
Ўзгармаганмиз ўша-ўша ялангоёқ
 Янада, янада қора бу кеча
 Янада баланд овоз-ла чақираман

Борми қишлоғингизда уйғоқ бирор кимса
Кўлдай тоғдай ўрмондай кимса
Шундай кўп хаёл узра мовий бир куч-ла порлаган
Кўл каби бўл
Тоғ каби бўл
Шундай ел урилганда тинчиган ҳаммаси
Тупроқнинг қоронғилигидан яшариб турган
Ўрмон каби бўл
 Янада янада қора бу кеча
 Янада баланд овоз-ла чақираман

Борми қишлоғингизда уйғоқ бирор кимса
Уйғониб суриштираётган кимса

– Нега бунчалар яланғочмиз
Ишламаймизми ишлаймиз
Нега ҳеч узилмас бизнинг қарзимиз
Ким йўқ қилди өзгулик чўғини орамиздан
Нима бу ўз-ўзига ёлғиз ўз-ўзига ёлғиз ўз юрагига
деган қоронғи тушунча
Илонми сиртлонми ё ўғримизми
Янада янада қора бу кеча
Янада баланд овоз-ла чақираман

Борми сизнинг қишлоқда уйғоқ бирор кимса
Уйғониб қоронғиликни ёққан кимса
Қўлида янги кун шуъласи кундан бурун ёришган
Улоқтирган бутун эскиликни такрор уйқуни
Янги бир курашнинг чек-чегарасиз тепаларида
Қўл оёқ тоғ оёқ ўрмон оёқ
Янги ишончлар йўлида янгидан тўғриланган
Қуртнинг қушнинг бекнинг оғанинг нонини олган...
тангрининг оғзидан
Янада янада қора бу кеча
Янада баланд овоз-ла чақираман

ҚАЙТИБ БЕРИЛГАН

Яхши олинг сизники
Менга энди керакмас
Бу қўл бу оёқ
Бу туйғу бу фикр
Сизники
Менга энди керакмас

Бутоқларда сувларда кўкларда
Фамларим бир тенглама билан уйқусиз
Балки тушунарлар мени
Севинтирарлар далда берарлар аммо

Сизники
Менга энди керакмас

Болалигимдан бери
Енма-ён юрган
Севинчдан қайғудан
Суҳбатдан ёзишдан сезганларимни ҳаммаси
Сизники
Менга энди керакмас

Кеча қуюқ қоронғиликлар катталашар
Олар ташвишларимни йўллардан
Олар гўзаллигимни тоғлардан
Яхши сизники бу мен тўлатган бўшлиқ
Сизники
Менга энди керакмас

Барчаси тош тупроқ ўрмон денгиз
Мен яшаган шуъласиз борлиқ
Йўқолиб мени йиғлатган ўликлар.
Барчаси барчаси
Сизники
Менга энди керакмас

У Е Н Д А

Силкидим қўлларимни чақирдим
Очлигимни
Сувсизлигимни
Демак истадим бир оз ёлғизликни
Неча йиллардан сўнг
Неча кечалар
Неча кундузлар чилласи кечаркан бошимдан
эркакчасига
Силкидим қўлларимни чақирдим
Мени кўрмадилар ҳам сезмадилар ҳам

ТУХТАГАН СОАТ

Қадимдан хотинлар таширди олтин кўзаларни
бошларида

Бу нақадар гўзалдир
У лаззат у шифо
У таъсир йўқ энди

Қадимдан кечалар жуда қоронғи эди
Кундуз жуда ёруғ
Йўқ энди вақтнинг сўнгсизлиги
Чироқлар-ла хаёлни қочирдик

Қадимдан энг буюк одамлар
Игна учи билан безатарди тоғлардай мозорларни
Йўқ энди бизни паришон этар
Улмоқ сабри

Х О Т И Р А

I

Истамасин ҳеч ким истамасин
Менинг бошоқларимни тупроқлардан
Кутмасин ҳеч ким кутмасин
Менинг кемаларимни узоқлардан

Унутмасин ҳеч ким унутмасин
Менинг сувларимни оқмаса-да
Тингламасин ҳеч ким тингламасин
Менинг куйларимни танҳоликда

II

Ухламасин ҳеч ким ухламасин
Балки қиёмат бўлар бу кеча

Йиғламасин ҳеч ким йиғламасин
Мен каби уйқусида яширинча
Қолдирмасин ҳеч ким қолдирмасин
Бир кунини ҳам бу дунёда
Изламасин ҳеч ким изламасин
Боласини йўқотган бўлса-да

М А Қ Т У Б

Бу қадар кўп саф тортдик
Сўнгсиз тушлар мисол
Чап қўлимизда шамол
Унг қўлимизда қурол

Қишлоғимиз орқада қолди
Китобларда ёзилган ошиқлик ҳам
Душманми ё дўстмикан
Сувлардан келган садо

Мовий бир тонгда келди
Тоғда балки ҳавода
Кутилмаган бир мактуб
Онадан фарзандга

Ю Р Т

Тоғлар тошлар боқар менга
Мен бу ердан кетолмайман
Дардимга чора топ она
Мен бу ердан кетолмайман

Чечак сув ҳаво дарахтлар
Барчаси ҳам менга жигар
Кўнглим ҳўнгир-ҳўнгир йиғлар
Мен бу ердан кетолмайман

Қўнглим гуноҳкор бир дарвиш
Ақли қисқа қалби кенгиш
Билмам олам қандай кетмиш
Мен бу ердан кетолмайман

Севган ерим бу сўнгсизлик
Юзимга тегар сўнгсизлик
«Кетарсан» дейди сўнгсизлик
Мен бу ердан кетолмайман

Билмам нечун тўпланмаслар
Бир чира¹ каби ёнмаслар
Қора кунни эсламаслар
Мен бу ердан кетолмайман

Қўйгин мени худогинам
Тупроққа кетмасин танам
Нетар бир гал унут бўлсам
Мен бу ердан кетолмайман

ВАҚТСИЗ

Мен ўн минг йил яшасам
Юлдузсиз ўн минг йил
Тоғ билмаса
Ғор билмаса мени
Яшасам тушсиз уйқусиз
Йўқ

Бўшлиқнинг унутишида бўшлиқлар бордир
У бўшлиқнинг саслари
Қўрқувлари
Ишончлари кечса қалбимдан

¹ Чира—ширали бир дарахт, салга ёниб кетади.

Қўлларим оёқларим зирқираса
Йўқ

Битмаса ўликлар йўли
Тангри Ғарбигача
Тангри шимолигача
Қип-яланғоч совқотсам
Бир лаҳзани англагунимча ифлос сувларда
Йўқ

Мен яшасам олида севгидан
Бир дарахт
Бир хотинни
Се-вар-кан
Бир дарахт-ла бир хотин-ла
тошча тупроқча
Йўқ

СЎНГГИ БОШОҚЛАР

Сизларни эслашни истамам
Тепамиздан ўтаркан булутлар
Денгизлар узра бир ойдинлик
Тонглардан узоқ ва эрта

Сизларни тушунмоқ истамам
Далалардан оқаркан даралар
Ва чиркин тоғларки самолар
Сўнгсизликдан баҳс этар

Сизларни йўқотмоқ истамам
Туманлар босаркан уйларни
Надомат-ла ошкор бўлади
Вужуднинг мажҳул уйқуларни

ИККИ ОҚШОМ ОРАСИДАГИ УХШАШЛИК

I

Дарахтлар уйқуга толгандай
Бутун ҳаётни унутмишлар
Қим билади қайларга қўнди
Қуёшни қаршилаган қушлар

II

Гуллар ойдинлашди узоқларда
Япроқлар тўлишди оқшом пайти
Овозлар тинчиди шундай чоғда
Дарахт лол қушлар қаерга кетди

КЕЧАЛАРИМ

Ёш қизларнинг хаёлидан
Кечган кечаларим бордир
Миноралар орқасидан
Келган кечаларим бордир

Бордир инсон қалбидан
Бир куй олган кечаларим
Бордир ўрмонларга ҳатто
Уйқу берган кечаларим

Ашёлардан чиққан сасни
Севган кечаларим бордир
Ва ўтган барча қушларга
Душман кечаларим бордир

Бордир сариқ юлдузларни
Мени билмас кечаларим

Бордир шамоли руҳимдан
Ҳеч вақт эсмас кечаларим

Бир нуқтасидан мозийга
Оққан кечаларим бордир
Рўпарамда халқлар каби
Боққан кечаларим бордир

М А В С У М

Йиғламоқ истайман, танҳоликда
Бир тонгда синди ўйинчоқларим
Булутлар кетмиш кемалар билан
Ва сувларга тўла узоқларим

Ҳовлилар нақадар бўш-бўш бу дам
Қушлар тарк этдилар симларни
Бузилмиш сувлардаги расмлар ҳам
Ғам ҳайратда қолдирмас кимларни
Олтин далалардаги нағмалар
Қадимийдир энг қадимий каби
Дарахтлар шунчалик яланғочки
Жимирлатар қалбни

Йўқ ишонмайман қатъиян
Ерларга тушди байроқларим
Танҳо ўзим йиғламоқ истайман
Бир тонгда синди ўйинчоқларим

БЕДОРЛИК

Кимнинг боласи бор уни севар,
Кечалари айтар ширин алласин
Кимнинг даласи бор у экиб-йиғар
Тинглар тонгнинг шўх-майин сасин

Кимнинг ўрмони бор дарахтлар
Қуршар уни чексизлик руҳи
Кимнинг осмони бор бошидан кечар
Ой юлдузлар қуёш шуқуҳи

Кимга ётоқ бермиш ётмоқда
Кимга саҳар бермиш уйғонмоқда
Нозли суюк ёр бермиш кимга
Ки доим узоқдадир

Вужудини сеҳргардай ўртар
Кимга мажҳул ипаклилар берган
Кимга хотиралар очиқ бир эшик
Битмас-туганмас кенг ёпилмайдиган

Хасталик надомат ёғдирар руҳга
Кимга бермиш чексиз хасталик
Масалан пешинги уйқудан сўнгра
Кимга шамол бермиш майин ва илиқ

Кимга пода бермиш, кимга оғирлик
Ки саслар келади ажойиб саслар
Кимга муҳташам бир ҳарбий ётоқ бермиш
Ки қўшиқ навбат кутар

Фақат айтинг эй қадрон дўстлар
Қайда сўнгсизликнинг чеки чизиғи
У бўлса доимо доимо яшар
Овутиб турсин ҳозирча бизни

ТУҒИЛИШ

Туғилар ҳар кеча
Катта япроқларнинг кўр уйқусида
Туғилар бир кучли санчиқдан соғлом инсон

Кечанинг
Тоғу тошу
Сувнинг
Буюк ўтлар ва оташлар даврида
Туғилар Африка ўрмонларидаги қоратанли
Қоп-қора эт кўпикдай жимирлар
Қоп-қора эт қимирлар
Қоп-қора этнинг ҳовучларида
Қимирлар бирданга
Озодлик

ОҒИРЛИК

Сиз кўп яшарсиз
Тоғ нима дер
Юлдуз нима дер қоронғиликка
Қуш нима дер тонг оқараркан
Агар тушунмасангиз
Тупроқни тошни ирмоқларни
Кечани кундузни
Фикрларни
Севмасангиз
Кулимсираб боқмасангиз
Булутга денгизга ўрмонга
Сиз жуда кўп яшарсиз

ТАСҚИН

Сен улғайганигда болагинам
Яна бутоқларда чечаклар очилар
Бутоқларда очилган чечаклар каби
Яна эртақларда ўсар болалар

Сен улғайганинда болагинам
Уйқулар ҳовузлар тубига кетар
Ҳовузларда ғойиб бўлган уйқулар каби
Яна болалар мактабларга кетар

Сен улғайганинда болагинам
Яна кўкдан мовий соялар энар ерга
Ерни нурлантирган мовий соялар каби
Яна болалар кулар аскарларга

Сен улғайганинда болагинам
Яна кемалар кезар денгизларда
Денгизларда кезган у кемалар каби
Яна болалар ўсар кўнгиллар хотиржам

ЕР БИЛАН КҮК ОРАСИДА ТОЛЕ БАРОВАРЛИГИ

Қушлар келар бизга кўклардан
Дарахтлар бўй чўзар тупроқдан
Уларда қандайдир ошнолик бор
Қушлар дарахтларга қўнган дам

ҲАҚИҚАТ

Эй қушча сенинг нолаңг
Қуёшга юлдузга етмас
Эй қушча сенинг нолаңг
Кўнглимдан сира кетмас

БУЮК ҲАҚИҚАТ

Тоғ тоғ билан учрашмас
Одам одам билан учрашар
Тоғ тоғ билан ажрашмас
Одам одам билан ажрашар

ЕЛҒОНЧИ ҲАҚИҚАТ

Алдаб турар
Сени
Кун ёришгунча
Юлдузларнинг Миқдори

У Ч

Тун
Олмиш
Бутун олажагини
Кўздан

ПИНҲОНЛИК

Асли
Гўзал эди
Аслининг орқасидаги асли
Янада гўзал эди

КЎНГИЛ БЕРГАН

У гўзалдир
У жуда гўзалдир
У энг гўзалдир
Бутун ер юзи гўзал де

ХУДО ВА ШОИР

У ўз йўлида
Шоир
Мен ўз йўлимда
Худо

НОТИНЧЛИК

Оёқларим тўхтагунча
Ер юзи шошади
Эсим тўхтагунча
Кўк юзи

И Ш О Н Ч

Қуёш
Ишонар
Сувга
Сув сенга

ЯНА ҚОРОНФИЛИК

Ҳеч ким
Кўрмасин мени
Кўрлардан
бошқа

И З

Сувми
Узунлигимиз
Е
Кўкми?

И Ш Қ

Севмак
Ер юзини
Иккига
Бўлмақдир.

ЯНА БИР УМИД

Мен уларга ҳар кеч
Йўлдош бўлсам
Ҳар кеч сиз менга
Жигар бўлажаксиз

Ш У Н Д А Й

Мен шундайман
Сен шундайсан
Шундайдир
Кун билан кўк

ТУШУНИШ

Йўл топмоқ
Бировни дилига
Сайёҳатдир
Ўзга бир элга

БЕШИНЧИ ЙЎНАЛИШ

Беш йўналишни кўрсатар
Бармоқларимиз
Шарқни шимолни жанубни ғарбни
Ва сени

ҲАМДАМЛИК

Менда бир буюклик бўлса
Бу ер юзининг

Бу кўк юзининг
Буюклигидир

Ф И К Р

Менинг севгимни
Олажак
Бутун қишлоқлардан-қишлоқларга
Ёрқин юлдузлардан юлдузларга кезганлар

КЎЗИ ЁПИҚЛАР

Қимнингдир
Кўзи
Кўр
Қимнингдир гўзаллигидан

ЁМОН СУҚМОҚЛАРДАГИ ҚОРОНҒИЛИК

Бу хотиннинг
Бутун гўзаллиги
Севмоқ
Яна севмоқ

Я Н Г И

Бутун ер юзининг
Бутун ўрмонлари
Сўйлар янги бир яшилликда
Янги бир қушнинг севинчини

АНГЛАШ

Сув
Биримизни сўзлар
Сувлар
Иккимизни

Я Ш А Ш

Қуш
Оғзини очдим
У
Яшаяпти.

О Р З У

Уйқу уйқу бўлса
Кўз бўлсам
Ел бўлсам
Тоғ бўлса

И З Л А Р

Тўқларнинг қўлини изи бор
Очларнинг оёғини
Ер юзида бунча кўп
Оёқ излари

РИФАТ ИЛГАЗ

Миразиз Аъзам таржимаси

БУ ҲАМ БИР ОЗОДЛИК ШЕЪРИ

1944 йилдасан янглишаётганинг йўқ
Июль ўртасидасан аммо кирган жойинг қиш эди
Мана темир дарвозалар лангиллаб
Буйруқ билан бўлса-да очилди-ку
Сен ташқаридасан
Тепангда аллақачон унутган қуёшинг
Порт билганингдай жойида турипти
Ўша кема Қораденгиз сафарига тайёр
Шатакка олинган ўша юк кемаси
Кўрфаздан келаётгир
Пўйроздир¹у ёқдан бу ёққа эсаётган
Юрагингга торта оласан
Бу овоз фарёддир
Тормознинг ғийқиллашини эслатар
Бешиктош трамвайи бекатда тўхтади
Кетолмайсан қўлингдан келмайди
Инсонни бир чақага олмовчилар ихтиёридасан
Лицейдан чиққан бир одамнинг хоҳиши билан
Билакларинг урилган
Қирқ маҳкум судраб кетаётган занжирга
Гуноҳингиз бор-йўғи бемалол гаплашганингиз
Китоблар гуноҳларингизга шерик

¹ Пўйроз — шимолдан шарққа эсувчи шамол.

1944 йилдасан янглишаётганинг йўқ
Қуллар бозори йўқолгани рост
Қалйўнларга¹ миҳланганлар томошага ҳам қолмади
Қуллар Румо циркларига ташланмайди
Ем қилиб арслонларнинг оғзига
Аллақачон Бастилияни ер билан яксон қилдилар
Қўшни маҳаллаликлар
Озодлик қўшиғидир Волга бўйларида
Айтилаётган қўшиқлар
Таифда ҳам эмассан Магоса турмасида ҳам
Фақат номи қолгандир буларнинг ёзувларда
Фикратнинг «Ватан қасидаси»ни
Жуда севиб эшитамиз ҳар замонда
«Миллат қўшиғи»нинг маъноси энди англашилди
Мамлакатни қамраб олган нарса
«Тутун»дан бошқа нарса эмас
Бугун ҳам вақтида чиқди газеталар
Илк саҳифаларда ёзилди Бешиктош жинояти
Устод ёзувчиларнинг илтимосга кўра ёзганлари
Бўлиб олиш пайтидаги зиёфатдан расмлар
Уша машҳур Бобиолидан²
Чорак соат узоқдасан кўп эмас
Фақат бу занжирланган маҳбуслик ҳақида
Саҳифаларда биронта ҳам сатр йўқ
Ташқари эшикдан темир тамбалар олинди
Тўсди йўлларни найза таққанлар
Ялпи ҳимоясидамиз занжирлиларнинг

КИТОБЛАР

Уч хонали уй олганимда
Зина тагидаги яшиқдан
Қутқараман китобларимни

¹ Қ а л й ў н — галион, елканли ҳарбий кема.

² Б о б и о л и й — Туркия ҳукумати жойлашган жой.

Вақти келиб менинг ҳам
Бўлажак ўз кутубхонам
Деворига осилар гилам
Мен тўғримда гап очилганда
Мана шунча китоби бор экан дерлар
Номим унвонимни айтарлар кейин
Пуч хаёллар билан овора бўлиб
Аmmo мен китоблар ичра мудрарман

Уйдан чиқиб кетсам мен агар
Оқсоч қиз юзида жилвалар билан
У банд деб айтар келган кишиларга
Меҳмонлар келиб қолса бирдан агар
Гарчи у энг яқин дўстим бўлса ҳам
Энг қалин бир жилдни варақлай туриб
Юзига тик боқиб паришон
Отингиз нима деб сўрарман мен ҳам
Кейин ойнагимни кўзимдан олиб
Ҳа-я бизни таништиришувди
Қачон қаердайди дея сўрарман
Ва ҳеч ким кулолмас ўшанда мендан

Гап очилса муҳим воқеалардан
Даҳоларнинг суратига қараб
Афлотундан ҳикмат айтиб қўярман

КЕЧҚУРУН

Сен қаҳвахонадан уйга келганингда
Белбоғли халатингни киясан-да
Тўрда ёстиққа ёнбошлайсан
Нозик билан тикилган шиппагинг
Юмшоқ диван остида сени кутиб ётар

Кафтингни кафтингга қарс этиб урсанг
Финжонда қаҳва келтиришар
Хўплаб-хўплаб ўтирасан
Кулдонда ёсмин ҳуққанг
Бурнинг учида кўзойнак
Қўлларингга газета олиб
Дунёдаги аҳволни ўрганасан
Ўз арши аълоингдан
Даставвал чет элда олтиннинг нархи
Қанчага чиққанини билишинг керак
Кейин мук тушиб
Велит Хўжанинг бош мақоласин ўқийсан
Мудроқ босиб
Агентликнинг хабарларини кўздан
кечираётганингда

Хирқашариф масжидидан
Муаззиннинг овози келар
Қўлда гугуртинг минғирлаб қўясан
Қофирлар ўлдираверсин бир-бирларини

Яна кафтларингни қарсиллатасан
Обдастада сув беришади
Таҳорату намоздан кейин
Оллоҳи каримдан
Ишларингга ривож сўрайсан
Тонг пайтлари
Устига нозиклар тикилган
Ям-яшил ғилофни очасан-да
Берлиндан Қуддус муфтисини эшитасан
Қоҳирани излаб топасан
Қулоғингга Юсуфнинг сураси
Сарв тасбиҳ қўлларингга
Дунёнинг ярми оч
Миср омборлари буғдойга тўла
Раҳматли Зулайҳо
Гавдаланар хаёлингга

Девордаги каккули соат
Уйқингни энг ширин пайтида бўлар
Керишиб эснайсан
Дастурхонга ўтирасан
Худонинг нози неъматидан тотийсан
Шу куни кечқурун бизнинг қизимиз
Кимнингдир маҳбубаси
«Парк-отел»да

Бизнинг ўғлимиз
Кимнингдир суюкли йигити
Адалар¹дан қўнғироқ қилар

БОЛАЛАРИМ

Синф дафтаридан ўрганмадим сизни
Менинг шўх-шайтон болаларим
Сизнинг синфингиз ҳаммасидан шўх эди
Мен сизни кинодан қайтишда тушундим
Дам олмоқчи бўлган эдим кечқурун
Тутун босган салонда
Учратиб қолдим сизни
Қўлингизда
Сотилмаган бир даста газет
Ичингизда энг ялқов бола
Юмшоқ кулча топиб келди мен учун
Ичингизда энг анқов бола
Исмалоқ излаб топишда
Менга ёрдам бергиси келди

Палтарингиз ботинкангиз йўқ
Озгинсиз энг озгин жўжадан баттар

¹ Адалар—Шаҳзода ороллари, Истамбул яқинидаги бой-вақчалар маншат қиладиган гўзал жой.

Кимки чой ташиса Тахтақалъада
Кимки лимон сотса Балиқбозорида
Мактабга боролмас албатта
Сиз янги тухумнинг қувватини
Сарёғнинг витаминга бойлигини яхши
биласиз

Қанча нарсаларни ўрганди синфимиз
Юлдузларнинг биздан нечоғлик
Олислигин ҳисоблаб чиқдик
Ер юзи теграсин ўлчашни ўргандик
Бошқа гаплар қолмаганда
Урта Осиё
Бизлар учун дарс мавзуи бўларди ҳатто
Уйимиздаги аҳволни кўрмай
Пуч хаёллар билан овора эдик
Ачинардик куз хазонларига
Қишда чумчуқларга раҳмимиз келарди
Аммо унутгандик ўз-ўзимизни

ҚАЛЛАНГДАН ЧИҚАРИБ ТАШЛА

Биз ахир тирик эмасмизми дўстим
Ҳаётимиз ҳаёт эмасми ахир
Чўнтагимиз қуруқ бўлса ҳам
Қалбимизнинг бойлиги катта
Юракларга қараб ҳукм чиқарсак
Биз бой одамлармиз албатта
Бююкада¹ ёки Хейбелида бўлмаса ҳам
Христонинг саккиз қулочу икки қарич қайғида
Ҳаммамизнинг ўрнимиз бор
Жибали қайғи қизлардан ҳам гўзалроқ
Христо балиқ овига кетмаган бўлса агар
Биз учун ҳар қачон хизматга тайёр
Бир оғиз гапимизни кутиб турар у
Теммуз² ойида бозор куни

¹ Б ю ю к а д а — Мармар денгизидаги орол, бойларнинг суюкли жойи.

² Т е м м у з — июль.

Ениқопи яқинида очиқ денгизда
Бу мушаклар эгаси номусга қўймайди
Унга кафтининг қадоқлари чўт эмас
Ун икки ёшидан қадоқли бу қўллар
Қаттиқ уринишнинг ҳам ҳожати йўқ

Помидор нон котлет бўлса бас
Сигарет ҳам ғамлаб олиш керак
Аммо ёнимизда ўз суюкли хотинимиз
Бошимиз остида май тўла кўзача
Бугун бозор куни

Эҳтимол ёш бир дўстимизни
«Илк бора қуёшга чиқаргандирлар»¹
Бирга бўлсин биз билан барча дўстларимиз
Мактуб келиб турсин
Ханойдан ҳам Коньядан ҳам
Қайиқ юрагимиз каби кенг
Бўлмаса ҳам
Зарари йўқ
Дўстларнинг соғлиги учун ичишга
Майимиз етарли мўл
Шундай кун келди
Ҳосил етилди

Биз биламиз ишнинг кўзини
Агар тегиб турса қора сочга қўл
Силамай бўларми «қора тўлқинни»
Ким қучгиси келмас ўз қўли билан
Узининг «беқиёс» маъшуқасини
Ким ичгиси келмас кун ботар чоғи
«Беқиёс» маҳбубнинг қўлидан «қадаҳ»
Сўқир бўлсин қисматнинг кўзлари
Орзу-умидлардан айрилмаганмиз

¹ Нозим Ҳикматнинг «Бозор» шеърисидаги «Бугун мени илк бор қуёшга чиқардилар» мисрасига ишора.

Қалбимизда қувонч
Қимнингки овози баландроқ бўлса
Кулфат нималигин сўрайверсин
Тўппа-тўғри жавоб бераман унга
Бу гапни каллангдан чиқариб ташла

ҚАҲВАҲОНА ВА ГАЗЕТАЛАР

Бу уруш чайқовчилар корчалонлар
туғилишига сабабчи бўлди
Меҳмонга ҳам ийманиб борувчи бир одам
Пора олиб иши судга тушди
Қанчадан қанча кишилар бозорларда
Нон ва керосин паттаси сотдилар

«1939 йил уруши
Бировни вайрон қилди бировни шоир»
Ўзим эса газетхон бўлдим
Қаҳвахоналарда арғувон чой ичиб
Янгиликлар йиғиб ўтирардик биз
Янги тузумга мадҳиялар ўқирдик
Қўлига милтиқ эмас
Қалам олганларга эрганардик биз
Улар билан бирга денгизларда суздик
Довонлар ошдик
Дайдидик жанг майдонларида
Бир куни қанотимиз синиб
Адашиб қолдик саҳро ўртасида
Бир куни Уролда зарба тайёрлаб
Қизил Елмга чиқмоқчи бўлдик
Не-не шаҳарларни босиб ўтдигу
Лимон уруғидан калтароқ йўлни
Босганимиз маълум бўлиб қолди бирдан
Мағлубларнинг дўсти бўлмайди
Қайда зафар бўлса ўша ерда биз

«Месеррет»¹да Севастополни
Озод қилган биз
«Иқбол»² да Берлинга кирган биз
Атом бомбаси портлаган
Атикали қаҳвахоналарида
Шаҳзодабошида сарин оқшом чоғи
Японларни таслим қилган биз
Шундай қилиб биз
Ўз эшикларимизга
Ғалаба тугини қадаб қўйганмиз

БИРИМИЗ

Қўлга таёқ ушлашни ўрганган заҳоти
Уни чўпон қилдилар
Елкасига пўстин ташладилар
Ўн олти йил ўз нонини ўзи топди
Ўн олти йил қўй боқди
Бурғуси ҳам йўқ эди
Инсонлардан фақат соҳибини биларди
Сўрасангиз унинг ҳам отини билмасди
Ҳайвонлардан фақат қорабош итини

Вояга етди
Мўйлов қўйди
Муҳлат етди
Сурнай овозин ҳам эшитмай кетди

¹ «Месеррет» — Истамбулдаги ресторан.

² «Иқбол» — Истамбулдаги қаҳвахона.

БОШҚАЛАРДАН ҚАЕРИНГ КАМ

Туппа-тузук буйчан йнгитсап
Бу кенг яғринларинг
Бу мушакларинг
Ухлатмас ўн саккиз ёшли қизларни
Аммо бунинг фойдаси кам
Улчаб тиктирган бир жуфтгина
Пойафзалинг бўлмаса агар
Яхши тикувчига тиктирилган
Костюминг қозикда турмаса агар

Сени ишсиз дейиш инсофдан эмас
Осон ишми ахир сенинг ишинг
Сирасини айтганда
Уларнинг қорнини семиртириб
Ўн соат тик туриб ишлайсан
Қора терга ботиб
Болга урасан
Бўйдоқсан ёнсан меҳнатинг огир
Нега сенинг ҳатто бир жуфтгина
Дазмолланган тоза кўйлагинг ҳам йўқ
Битлиқи бозорда ечинувчи
Битлиқи бозорда кийинувчи
Тўпқопиллик Татар Али

САРИҚ ЭТИКЛАРДА¹

О кўзлари ёшли
Шўрпешона Мемет оға
Ким билан ёнма-ён яшагандинг айт
Кимнинг ёнида ер ҳайдагандинг

¹ Сарик этикларда —бу шеър туркча «Сарик этиклар
Мемет оға» ибораси асосида ёзилган. Номаълум одам, деҳқон
маъносида ишлатилади.

Сенинг хотининг тирик эди
Мулкдорга хотин бўлиб ўлди
Гаплар шундоқ Мемет оға
Сенда на ер қолди на бир тоғора
Тақир қишлоғидан чиқиб келган
Яланғоч Мемет оға
Сенга ўхшаганлар кўпми ҳали
Жуда ёмон-ку аҳволинг
Бу ердаги гап-сўзларга қараганда
Биласанми кимлигингни
Сен ҳаммамиз учун афандисан¹
Эски пойафзалли дипломатсан
Айёрликда сендан ҳеч ким ўтолмайди
Тулки ҳам тентакроқ сенинг олдингда
Қаердасан сени қаердан излай
Бу ёз ишлайсанми Чуқуропада
Узум узасанми анжир терасанми
Ё ер остида Кўзлуда ишлайсанми
Ё Қорабюкедан
Сени назардан қочирганмиз деб ўйлама
Солиқ дафтарида турипти отинг
Туғим белгинг² бизнинг қўлимизда
Биздан осонликча қутулолмайсан

Ёқимтой ажойиб одамсан
Биз сенинг юзингни кўрмай туриб
Сен ҳақда қўшиқлар тўқиймиз
Достонларда тасвирлаймиз
Минбарларда сени гапирамиз
Бизни ҳам сен эсдан чиқарма
Сариқ этикли
Кўзлари ёшли
Шўрпешона Мемет оға

¹ Афанди — жаноб.

² Туғим белгиси — туғилганлик тўғрисида гувоҳнома.

И Ч А М И З

Мана ниҳоят учрашдик
Енимизда ўша одам
Соғмикин деб узоқ кутгандик
Сургундан қайтди у
Турмадан келди
Қачондан бери биз кўрмаган одамлар
Енимизда

Кўнглимиз яйрамоқда бу оқшом
Биз бир он унутдик ўз ризқимизни
Кундалик ташвишлардан воз кечдик
Шодлик деса ҳеч нарсани аямаймиз
Қўлларимиз очиқ
Майли тўкин бўлмаса ҳам дастурхонимиз
Мириқиб кайф қилайлик майдан
Демак маҳбусларсиз ўтар бу оқшом
Қулфларсиз панжараларсиз

Суҳбат тамом бўлганда эса
Кўчаларга чиқамиз қўлни қўлга бериб
Шалдирамас орқамизда кишанларимиз
Бир узоқ дайдийлик кўчаларда
Нақадар соғингандик бундай чоқларни

Юзлари қуёшли дўстларимизни
Соғингандик қанчадан буён
Якка қўғушдаги ёлғизликларга
Чидаб келган эдик анчадан буён
Ёлғизликда улфат қадрини
Тузуккина билиб оларкан киши
Барча сўзларимиз жинойий эканини англаб

Эркин-эркин ҳасратлашайлик
Фақат эшитмасин қўшни масадагилар

Эртага бошимизга не савдолар тушаркин
Ким билади дейсиз
Балки чақчақлашганимиз учун жавоб

берармиз

Келинг сўнги марта қадаҳ кўтарайлик
Тарқалайлик ўртоқлар
Аммо тарқалишдан олдин
Ўпишиб олайлик

АНИҒИНИ БИЛСАЙДИМ АГАР

Ҳисоб сўраяпти оёқларим
О аниғин билсайдим агар
Хаёлимга бир ўй келган заҳоти
Кўчаларга югурмас эдим
Ҳисоб сўраяпти бошим ҳам
Баъзан сарҳуш баъзан оғриқ
Ва доим ёстиқни соғинган
Қайсар бошим
Ҳисоб сўраяпти ўпкам ҳам
Соф ҳавога
Қуёшга
Тўйдирмаганим учун
Тишим ошқозоним оғзим ҳам
Бўш чўнтак ҳар бало едиргани учун
Қўлларим ҳам ҳисоб сўраяжак
Азобларидан кўз юмганим учун

Узоқ давом этган бу қийноқларда
Бошқаларнинг айби йўқлигини
Очиқ-ойдин билсайдим агар

Бир дақиқа иккиланмасдан
Мен ўзимни осардим тонгда
Барига мен ўзим айбдорлигимни
Очиқ-ойдин билсайдим агар

З И Н А

Ҳошим амакингнинг гапига қара
Қоринга тушгандан кейин чучвара
Зинадан секинроқ чиқинг дейди ул
Биз бўлсак чопамиз чопамиз нуқул

ХЕЙБЕЛИ

Уйи йўқ боғи йўқ
Қайиқларнинг бандаргоҳи йўқ
Аммо Хейбелини севмай бўларми

Ой нури қарағай денгиз ҳақини
Тўлай десанг картмонда пул йўқ
Асфальт бўйлаб дайдишга куч йўқ
Ва агар ҳавода ҳақинг бўлса
Бир ютумга холос бори-йўғи шу
Энг ҳорғин одамман одамлар ичра
Денгиз билан қуёшга зорман
Яшашга ишлашга интизорман
Севги нималигин яхши биладан
Тафаккур азобин яхши биладан
Жилмайиб юрсам-да ҳар доим
Бир оз шикастаман
Аммо дунёга типпа-тик қарашдан қўрқмайман
Хейбелини севмай бўларми ахир
Ҳамманинг боғи бор у ерда

Яти¹ бор
Боти² бор денгизда
Бир овлоқ хастонасида³
Бизнинг ҳам бир ўринлик ётоғимиз бор

ШЕЪРДА

Мен сарбаст мисрани яхши кўраман
Тоқатим йўқ қуруқ сўзга ҳеч
Мен шеъримга ғазаб сасин ураман
Ё сатримни тўлдирар севинч

Мен ҳамма серғайрат дўстларимни
Сенинг қувноқ ўтган кунларингни
Барини шеъримга олиб кираман

Умримда неники йўқотган бўлсам
Шеърларим қайтариб берар бус-бутун
Севган қизларимнинг волалари
Зимзим зиндонларнинг ноалари
Қофиядан устун мен учун

ЭҲТИЁТ БУЛГАНГА НИМА ЕТСИН

Эҳтиёт бўласан иложинг қанча
Эҳтиёт бўлганга нима етсин
Сабоҳ кийинасан оқшом ечинасан
Бир бурчакда ўралиб ётавер
Каравотни ўйлама сира
Сув билан совуннинг кераги йўқ
Сабоҳ кийинасан
Оқшом ечинасан

¹ Я т — яхта (моторли ё елканли катта қайиқ).

² Б о т — катер (кичик кема).

³ Х а с т о н а — касалхона.

Бойимоқчи бўлсанг
Ўз қўлингда бу
Ҳеч қанақа ишни қилмагин орзу
Озроқ е

Нима зарил қоринни қаппайтириб
Кунда икки марта бор-йўғи
Сабоҳ кийинасан
Оқшом ечинасан
Аллаким оғзингдан сенинг ризқингни
Тортиб олаётган бўлса агар
Ўзинг уни меҳмон қил
Шикоятнинг нима кераги бор
Кунни бир ёққа қўй тунни бир ёққа
Шуни тушуниб ол Арабўғли
Оқшом ечинасан
Сабоҳ кийинасан
Эҳтиёт бўласан иложинг қанча
Ўзгармайсан ахир
Бари бир
Ечинасан кийинасан кийинасан ечинасан

У Х Л А

Ухла қуюқ сочлигим аллаё алла
Ҳаммаси жойида
Кўрпани бошингга тортавер
Радиони ўчир
Ва ухла

Бугун тамал тортиб
Бугун том ёпдинг
Мўлжаллаган барча ишларинг битди
Ётавер оёқни узатиб
Марокашу Жазоир-ла нима ишинг бор

Утказиб ололсанг жунни агарда
Радио бурамасанг бўлаверади

На очлик беморлик на икир-чикир
Гам-алам сололгай юзингга булут
Тўнғиздай семизсан худога шукур
Худога шукурки рўзғоринг бут

Омборлару хужралар тўла
Нега ухлаёлмай ётибсан энди
Худди занжирланган итдек
Бетоқат бўласан э тентак
Ортиқчароқ ичиб қўйдингми
Ухла

ЯШАЯПМИЗ

Мен ўлмадим
Мени ҳали ўлдиришмади
Худо сақласин
Яшаяпман яшаяпман яшаяпман
Отнинг думидаги пашша сингари

Газеталар ўқияпмиз мук тушиб олиб
Тирикмизми ўликмизми тушунолмайман
Шеърларда жононлар мадҳи
Сийқа шоирлар мақтови мақолаларда

Саҳифалардан қидирмай қўя қолинг
Рифат Илғазнинг шеърлари йўқ

Биз газета бетларидан тушиб кетганмиз
Улганимиз йўқ яшаяпмиз
Мен арслонлар ғазабига учраб
Арсатда қичқиряпман
Яшаяпмиз яшаяпмиз яшаяпмиз эшитяпсанми

КЕТГАНЛАР ТЎҒРИСИДА

Иштаҳам ярим бурда нонга
Қаноат қилганига уяламан
Очлар бўйин эгиб юрган ватанда
Озодликдан сўзлаш ножоиз

Тўлароқ кучлироқ севмоқ керак
Гадоларча севмоқ кимга керак
Гўр олманинг таъмин эслатар
Ёш бўлсанг ҳам ёш бўлмасанг ҳам
Агар севсанг
Оламга лоақал бир нима қўшгин
Севгингни баҳам кўр у билан бирга
Агар ичсанг сўнггигача ич

Уринлар сафидан уяламан
Умидларни сўндира улар
Гап очилса май оқшомидан
Кўзларда чўғлар йилтирар

Қўлларни ёнбошларга қўйиб мўмингина
Замбилларда чўзилиб
Шарманда қулликда ўлмоқ кимга керак
Одамдай ўлиш керак ўлганда ҳам

ЁЛҒИЗЛИК ҲАҚИДА

Қўғуш¹да лизол²нинг заиф ҳиди
Ташқарида 18 шубот³
Совуқ қотганимдан шу маҳал

¹ Қўғуш—палата, камера.

² Лизол — қўнғир рангли суюқ дезинфекция дориси.

³ Шубот — февраль.

ИСТАҚЛАРИМ ҲАҚИДА

Касалхона ойналари тоқчасига қўнар қушлар
Кўзларда акс этар ям-яшил ва мовий бир умид
Бу ердан чиқмасам керак ўпкамга ҳаво

етишмаяпти

Оёқларим бегонага ўхшайди қачондан бери
Сен менинг қўлларимсан қанотимсан
Қуёшим имоним озодлигимсан
Менинг бутун бахтим сенда
Тушуниб ол
Тушунмаган бўлсанг ҳанузгача агар
Нигоҳларинг ёритар йўлимни
Нима қилдик бекорга ғижиллашиб
Севсак одамга ўхшаб севайлик
Кел кетамиз бу ердан кечқурун
Яхши бўлар иккимиз бирга қидирсак

Уринда навбат кутиш жонимга тегди
Мени бу ердан олиб кет
Қолдирма ўлим билан юзма-юз
Жанглар чоғи ёнингда бўлгим келар
Менинг севгим камлик қилса агар
Қўш ўз юрагинг алангасидан

Чарчаган бўлсам сен қўш ғайратингни
Қучдан қолган бўлсам соғлигингни ҳадя қил
Ҳаётга муҳаббат уйғот менда
Юксак мақсадларга етакла мени
Ҳақиқатни чорлашга мени етаклаб кет

У ҚУН УЗОҚ ЭМАС

Хира деразадан термилдим узоқ
Бир қултум сувга зор соф ҳавога зор
Айниқса дўстга зор сиқилиб кетдим
Шу ноумид оқшомда бирдан

Машинада эмас отда эмас
Кетиб қолгим келди яёв юриб
Қани энди мудроқ босган
Бу боши берк кўчадан чиқиб
Қоришиб тошларга тупроқларга
Саёҳатга кетсанг

Тонг зайтун дарахтлари таъсирида
Яшил бўлиб кетган Эгей бўйларида
Хирмонлар манзарасидан завқланиб
Қора терга ботган одамларнинг юзларига
Гунгурсдай итларнинг кўзларига қарасанг
Ҳаётга яқинроқ бўлардинг
Ақлинг теранлашар кучинг ошар эди.
О нақадар сурурли тонгги туман қўйнида
Хаврон йўлларида яёв кетмоқ
Ер қизиган
Сариқ алланганинг қаҳқаҳасини топтар
хачирлар

Сезгир бутоқларнинг қулоғи динг
Қарағайлар олдида азамат арчалар
Ҳа яшаяпмиз дейман тўйиб нафас олиб
Мен шу ернинг ниши куртагиман
Мен заиф гунафша эмасман

Арчаман метинман қайрағочман
Фақат ўзимни ўйловчи худбинлардан эмасман
Ҳеч кимнинг қошида бўйин эгмайман
Қулнинг қули бўлишни истамайман

Аmmo ниш куртакдай кўр-кўрона ўсишни ҳам
Истаймайман
Энг қадимий ёғду мусиқаси остида
Ҳақиқий зиёли бўлиб
Ҳаммасига жавоб бергим келар
Донолар туйғусидай табиий бўлгим келар
Озод бўлгим келар менинг Онатўлим

Яшил моғор босиб
Ҳар қандай ёлғонга бағрини очиб
Ҳақиқатни тобутга жойлагандай
Оёқ остида топталиб ётипти ахир
Бундай қулликдан
Бундай хўрликдан қутулар у
Қачон бўлмасин
Ахир қишлоғимиз
Бизнинг йўлимиз
Бизнинг яна бир йўловчимиз
Дўст қалбини дўст иситиб турса
Саёҳат йўли ҳам қисқа туюлар

ХУДДИ УҚ КАБИ

Чағалайлар бирда учса, бирда учмайди
Ҳамма юлғичлик билан овора Дўлмабоғчада¹
Лангар ташлаб қатор турипти кемалар

Дўстлик ўртоқликни яхши биламиз
Кўмак қолоқликни яхши биламиз
Қуллик тугатилсин энди батамом
Кимдир жазоласин талончиларни

Дўлмабоғча адирлари ёқалаб
Фотиҳ² кемалари ўтган жойларда
Агар туриб олсак йўлларни тўсиб
Ҳеч қаёққа ўтолмас американлар

Қўлдан тушар дафтар
Тугилар муштлар
Чекинар қувонч ҳам теммуз ҳам
Жаранглар курашга чақириқ

¹ Дўлмабоғча — Босфор бўйидаги сарой, султонлар резиденцияси.

² Фотиҳ (1430—1483)—султон Маҳмад I.

Турон Эмексиз¹ қонга булғанди-ку
Улганда ҳам кўзларини юмади-ку
Инсонни кўр қилувчи радарлардан
Улган чоғида ҳам кўз узмади-ку

Намлу²-ку совийди аммо
Эргенкон тизма тоғларининг
Туманли темир чўққилари аро
Қоронғида биқиниб турипти ўқ
Еш Фарҳодга олқишлар бўлсин
Темирчиўғлига³ шараф-шон бўлсин

ЗИЕЛИ БЎЛСАНГ

Ҳавода чарх ураётган қора қушлар
Гилам каби тўқимоқда бахтсизликни
Сафлар тортилган кетларидан тўп овозлари
Ундан кейин қора гуллаларнинг⁴ зилзиласи
Сезмаяпсанми
Кўтар бошингни ғафлат уйқусидан
Бундай юрак бундай қизил томир
Уришдан тўхтасин
Овоз бўл Нур бўл Муштум бўл

Қораеллар бошингни чулғамасдан бурун
Сел сувлари оёғинг остидаги тупроқни дўним-
дўним⁵
Олиб кетмасидан бурун улкан денгизларга
Илдам бўл

¹ Турон Эмексиз — 1960 йилда намоён чоғи ҳалок бўлган талаба

² Намлу — ствол.

³ Темирчиўғли — ишчи.

⁴ Гулла — снаряд.

⁵ Дўним — майдон ўлчови, 919, 3 м. кв. га тенг.

Эндигина чиққан қуёш билан барабар иш
бошлаган чоғи
Топ падарингга қусур китобларни қайдан
бўлмасин

Ҳар сатрида олам-олам билим
Ҳар саҳифаси нурли қуёшли
Унутма ҳамма айб сендагина эмас
Йирт ўттизингда олган дипломингни
Алифбе ўрганаётган бола бўл
Йўллар тўсилган майдонлар ўралган
Тиконли симлар ўраган ҳар ённи
Гир-гир айланар олғир қушлар тепангда
Мендан ўтдимикин демоқчисан йўқ
Узат иккала қўлингни икки ёндан
Даҳшатли бўл

КЎРМИЗ БИЗ

Майли ўтни чечакни чечак қилган
Уфқдан таралган умид шуълалари
Сизники бўлсин қисиқ кўзли қардошларим
Ойдинлик сизники бўлсин биз кўрмиз

Боқманг кўзларимизда милтиллаган юлдузларга
Парвоналарни кўрмаймиз биз кўрмиз
Ёниб ўчган денгиз маёқларини узоқ қирғоқларда
Кўрмаймиз қачондан бери устимизда булут биз кўрмиз

Юртимиз осмонида бир булут бир ўқ оғирлигида
Сувларимизда нилуфарлар очилар бемаврид
Барглардаги учишга тайёр йўлпашшалар
Оёқларимизда айланар бўғим-бўғим
Кўз-кўз ўйилган кўзларимиз биз кўрмиз
Чаноқларимизда гир-гир айланар радарлар
Кўрмиз ўзгалар меҳнати ҳисобига яшаймиз

Қўлларини қип-қизил қонга бўяган
Қорни оч жиянларинг
«Қани йигитлар» рақсига тушишар ҳар кун
Ражабнинг ғижжагига ўйнаб нон топишар
Қизлар қариб қоляпти чойзорларда
Жўхоризорларда озиб чўп бўлиб кетишди
Одамларнинг уёқ-буёғидан ўтиб кетди лодос
Керосинли бидонларни тузли қопларни
Ташимоқда ҳаммоллар
Оч ва яланғоч қолмаслик дардида
Упка касалидан ҳалок бўлаётир йигитлар
Қораел елканларни учириб кетмоқда
Ватан туғилган жойинг
Ватан тўйган жойинг
Айт ватандош ўлган жойинг
Нима деб аталар

Эй қора денгизлик йигит
Сени қайга ташламасин бўронлар
Ҳатто Ғарбий шаҳар кўчаларида ҳам
Сен қўлингда супурги қориннинг қулисан
Бошинг узра увламоқда бўронлар
Бизнинг қалбимиздан сенга томон
Ғамгин-ғамгин оқмоқда Қизилрмоқ

HEB3AT YCTIOH

Миразиз Аъзам таржимаси

ХУШ ҚОЛИНГ

**Хуш қолинг
Дунё одамлари
Сизларни ташлаб кетаман
Мовийлик яшиллик нарёғига
Бир парча ҳаловат элтаман**

**Хуш қолинг
Дунё одамлари
Мен энди сизлардан ташқаридаман
Ўйларимда сукунат
Шамоллар ичидаман**

**Хуш қолинг
Дунё одамлари
Мен йўқолсам ҳам бахтиёр бўлинг
Сизларни унутмаганимни ўйлаб
Инсонлар учун қайғуринг**

**Хуш қолинг
Менинг шеърларим
Йўқ энди сизга ҳам эҳтиёжим
Орзуларни ташлаб кетмасликка
Менинг ҳам қолмади иложим**

Хуш қолинг
Тошлар тупроқлар
Вужудим сизга омонат
Бир дарахт ундириг устимда
Орзу қилсангиз шояд

ЖАЪФАР ОҒА

Ўйинчоқларимни сен олдинг
Бер ўйинчоқларимни
Жаъфар оға

Ўзимни унутдим кўчада
Бор келтир мени
Жаъфар оға

Кута билиш катта иш
Кутолмайман
Дунёмизда кезиб юрган надир
Надир барча билганларинг
Жаъфар оға

Курсимга чойшабни сен ёздинг
Севмайман ортиқ ўлимни
Кафанимни сен бичма
Жаъфар оға

Надир бу жанглару
Бу курашлар олишувлар надир
Англаб менга Жаъфар оға

Тўйлар бўлмоғи керак кўчаларда
Кўчаларда хотинлар қизлар
Кўчаларда бутун инсонлар
Мен шунақасини севаман ҳаётнинг

Тўқилсин дарахтлардан мевалар
Бор келтир меваларни
Жаъфар оға

ҲАЙВОНОТ БОҒИ

Бундай ўйчан боқма юзимга
Сенга берадиган нарсаларим маълум
Гўшт бераман хоҳласанг
Тухум бераман
Сут бераман
Тилаганингча
Саодат туйғумни ола қол
Тепа-тепа зўрлаб жаҳл қилмайман

Сен-ку арслонликка арслонсан-а
Яхши ниятларим бор сенинг учун
Ҳали теша тегмаган ўйларим бор
Ҳа-ҳа келаётган бозор куни
Ҳаммасини сенга келтира оламан
Ундай ўйчан боқма юзимга
Сенга берадиган нарсаларим маълум
Озодлик беролмайман масалан

ТИРИҚ ЖОНЛАР

Маҳмаднинг жони
Яна менинг жоним
Баробар йўлга чиқдилар

Қизлар келинлар
Бейлар пошалар
Йўл бўйи салом турдилар¹

¹ С а л о м т у р и ш — тик туриш.

Нима истар менинг жоним
Маҳмаднинг жони нима истар
Исмалоқ истаймиз афандим
Тухумлиги ёқади бизга

Маҳмаднинг жони сиқилар
Сиқилган кирдай буралиб қолди шўрлик
Маҳмаад... Маҳмад бас қил
Узма ширин жонингни
Тухумли исмалоқ топилиб қолар

Менинг жоним бу орада
Конья асфальтида учар эди
Конья асфальти дедиму
Яққол кўз олдимга келди
Ҳаётимнинг илк йўлчилиги
Қазбон ила шу ердан ўтди

Бизнинг феълимиз шундай
Мамлакат масаласини ўйлаймиз нуқул
Масалан Онатўлини олайлик
Масалан Чўрум шаҳри очдир деймиз
Бу асно Чўрумда аҳоли
Бол билан бўрак ер эмиш
Унисига аралашмаймиз

АЛИФБЕ ДАРСИ

Бу
Б
Катта Б
Бу
а

Кичик а
Дунёмиздаги одамлар ҳам
Иккига бўлинади
Каттага ва кичикка
Катталарнинг ҳаёти жуда бўлакча
Урган болам

БОШҚА ДУНЁЛАРНИНГ ОДАМИГА САВОЛЛАР

Қани кел бирга ўйлайлик
Тўхтаб тур аввал
Саволларимга жавоб бер
Сизнинг у томонлар қанақа
Бизнинг дунёга ўхшайдими
Масалан кулги ҳазм бўладими
Масалан уй дарди
Не аҳволда шуни сўйла
Сизда ҳам урушлар бўладими
Қоронғи кўчаларда ғовғалар
Ҳозир кўчаларингизда нима гап
Қайси нур билан ёритилган жаддаларингиз¹
Ошиқ бўлсангиз нима қиласиз
Балки пичоқ-мичоқ деган нарсалар йўқдир сизда
Яна бир дард бошга тушган бало
Эээ жуда соз
Бу аҳволда қандай илоҳий ишқ бўлади
Болаларингиз қаерда улғаяди
Сизда ҳам кўприклар борми
Болалар учун бетон арматурали кўприклар
Бизнинг болаларни кўрманг ҳам куйманг ҳам
Ҳамон бир кўприк қурилаётганини кўрса
Кеча-кундуз чиқмас тагидан

¹ Ж а д д а — проспект.

Мактабларимиз ҳам бор табиий
Эҳ ора-сира болалар боғи ҳам қиламиз
Аҳволни кўргандирсиз жоним
Биз у боғларда
Болалар учун суҳбатлашамиз
Қаранг бу ерлар жуда унумли
Гўшт нарх-навоси қай аҳволда сиз томонларда
Гўшт жоним шу сиз билган гўшт
Вой жоним-е гўшт емайсизлар-да
Уч минг йилми бўлди-ёв
Қаранг шу оллоҳнинг ишига
Қора биржа ҳам йўқ
Йўқ ота йўқ
Сен шу берган билетингни қайтариб ол
У сенинг дунёнг бизникича эмас
Фақат яшамоқ гўзал яшамоқ
Бу қадар оғир мажбурият
Менинг қўлимдан келадиган иш эмас

МУСТАФО

Мустафо ҳам бир инсон мана
Икки дона қўли бор
Бештадан ўн бармоқ
Икки дона қулоғи бор
Гаранг эмас бунинг устига
Яна икки оёқ
Ҳар бири қирқ тўрт номер
Гавда десанг жойида
Бир бўй берган худо
Калисога устун
Ҳар иш келар қўлидан
Кир ювар
Овқат пиширар
Тунда қоровуллик қилар Рамзи Бейнинг уйида

Ёмон тушларини ҳайдар
Яхши тушларини авайлар
Яна тағин хотини бор
Юз эллик сантиметр бўйи
Бир кеча номусига тегдилар
Рамзи Бей

божаси

шофёр

Мустафо ҳам яшар бир инсон қадар
На гаплашар на йиғлар
Йигирма йилу олти ой
Айтишга осон биродар

ЯРАЛИ БУРГУТ

Кунларнинг бирида ярали бургут
Бир булут кўрди тушида
Булут деди булут
Мен ортиқ учолмайман
Тинглармиди-я булут
Мундоқ пичоққа илинмас гаплари
Ташлади кетди

Ўз бошига қолган ярали бургут
Тумшуғини тиради қояга
Қуйиларда жуда қуйиларда
Кунья қишлоғининг уйлари кўринарди
Ҳу Мустафо оғанинг уйи
Эшигидаги оч бўёғидан биламан
Қип-яланғоч кўрдим опасини
Ҳу анов уй Дурмушнинг уйи
Онаси йўқки кўрсам
Онаси йўқ отаси йўқ
Оти Ҳурриятми нимайди
Бор бор бақирди кечалари
Бермадилар
Яхшими

Мустафонинг акаси олди
Ҳозир кечалари шамол турдими
Дурмушнинг уйи чайқала бошлар
Қиз Мустафонинг қўйнида
Дурмуш садосидан дали-девона
Бургутнинг оғзидан қон кетар
Тошнинг устига лахта-лахта
Бургут кўзларини юмди
Бу тоғлар
Бу тоғлардаги кўрсичқонлар
Бу тоғлардаги кўзилар қуртлар қушлар
Бу тоғлардаги ҳуррият
Омооон
Омон
Қон тошнинг устида лахта-лахта
Бургутнинг кўксидан икки яра
Бири ўқ
Бири зулм

СЕНИКИДИР

Бир япроғи
Қон
Бир япроғи
Милтир-милтир сув
Хоҳи қон бўлсин
Хоҳи сув
Бу севги сеникидир

Бир қора оғу
Бўлар
Аёвсиз
Қирар чиннигуллар ичига
Айирар

Гўзални зайтун шохидан
Айирар
Мовийни
Пуштидан
Учаётган чағалайлар ҳаққи
Кулаётган болакайлар ҳаққи
Туғаётган хотинлар ҳаққи
Туг муштларингни
Бор кучинг билан
Бу замон сеникидир
Бу инсон сеникидир
Боқимсиз
Хўрланган
Бир узун овоз
Ўз жигаридан узоқда
Қуп-қуруқ
Нигоҳлари
Хотинларнинг

Кўчирганлар
Ҳей жоним
Учирганлар нафасни
Денгизлардан
Қуруқликлардан

Сўл ёним
Ёмғир
Ёғар ўзининг устига устига
Тугатар
Ёлғизликнинг чўлларини
Тўс тўғонлар билан йўлларини
Бу овоз
Сеникидир

Буюкдир
Юрар

Қилтомирларда
Кўлкасиз бир гўзаллик

Қобиққа ўралар
Қаровсиз бир уруғ
Чегарасиз
Вазнсиз
Бўшлиқда

Улар
Ҳайвондирлар
Улар
Бурчакдирлар
Маъносиз
Йўқолган фақат замон эмас
Яшамоқ кўлаймоқ эмас
Оч кўксингни
Боқ
Шохнинг учида турган
Бир юпун чумчуқ каби
Ҳуркак
Турар
Бу умид
Сенинг кўзларингда

Турар
Гапга чечан файласуф
Уйлардан ташқарида

Жамият фикри айрича бир рангдир
Кўринмас ҳар шуълада

Боқ
Етиб келар ойдинликка
Порлар
Бейлардан кўнгил узган бу умид

Ҳимоя қил гавданг-ла уни
Бу умид сеникидир

Оқар
Қўзларингдан
Шуъла
Бир япроғи
Қора
Бир япроғи
Оқ

Мен сени севишнинг
Мардикори бўлганман
Йиртар
Оғриқсизликни
Оғриқ

Тоши зулматга қарши
Бу машъал сеникидир

Аҳмад
Улар
Бир япроғи лиқ тўла қон
Маҳмад
Туғилар
Бир япроғи милтир-милтир сув

Тутар
Маммаларини Алиф
Давом этар бир жон
Давом этар
Инсондан инсонга
Балиқнинг қанотида
Қушнинг юрагида

Сақла
Уқлардан уни
Бу жон сеникидир
Бу замон сеники

Х А Л Қ А Р О

Халқаро
Бир дарахтман
Тупроғидан шодланиб
Кўқарар шохларим

Оқ
Қора
Сариқ
Бутун инсонлар қардошим

Аммо
Қонай кўрса бир туркияликнинг бармоғи
Дунёнинг қаерида бўлса бўлсин
Қандай чақирилса чақирилсин
Оти қаергача борса борсин
Жавобгари менман

БИЗ ВА УЛАР

Бизнинг тупроқларимизда
Умидлар кўқарар
Уларнинг тупроқларида
Қўрқув

О Ч И Л А Р

Тузилгунча
Дўстлар қўшини
Шаҳар қопқалари очилар

УЗОҚ-ЯҚИН

Сен
Узоқ

Пайт
Яқин

Кўрмас
Кўз

Юрак
Яқин

Тўкилар
Бир қон
Йиқилар
Этларимиз

Сен
Узоқ

Жон
Яқин

Бирдир
Тинмас
Айни сўзчалар билан оғзимизда айланар тил
Нон сув
Айни сўзчадир
Айни сўзчадир эркинлик тинчлик ва

хафақонлик

Тинар
Синар тошлари
Тинар
Қон тошлари

Биз
Узоқ

Пайт
Яқин

УРХОН КАМОЛ

Момоқалди роқ
Энг кучли
Энг довиорақ севгидир
Денгиз диргизлаган кун
Сенми
Момоқалди роқ
Момоқалди роқми сен

Эсар
Кўчалар
Бир қораел
Кетма ол дарахт
Кетма оғажон тур
Ҳеёй Урхон
Тур

ИНСОН

Бормиди
Инсондан илгари бир замон
Борми
Ундан кейин
Бир келажак

ИҲҚОЛГАНЛАР ЭШИГИ

Боқ туйғуларимизга топган сўқмоғимиздан ўтмоқдамиз
Сен ташлаган ерингдан йиғлай бошлайсан
Йиғлама

Қўлларим қай ёнга узатилса сен томон боражак
Икки айри фазо бўлса
Икки бирлашган ижод
Ёмғир сувлари тегар бу кўз менинг кўзим эмас
Қирғоққа боғлиқ бир денгиз
Тилаклари бичимли ҳаёт бу

Мен ўзимдан биламан
Юрагимга қарайман ҳорғин
Илгариги кунларимда севги бўларди мени севарди ҳаёт
Қуёш нури йўқ эди
Соат йўқ эди
Энди бор

Сенинг келишинг бор
Йиғлама мен ҳам йиғлай бир оз
(Бир ўчоқ минг тўққиз юз эллик тўққиз эшигини
очасан яхши)

Мен ўзимдан воз кечаман
Сендан воз кечаман
Йирик-йирик кулар таранг фикрли бир одам
Бу кез ҳазиллашиш йўқ ҳаётда
Кўрай сени
Яхши ҳа кўр мени
Фикримга қўшилиб қарар ё юзимга
Ҳа майли кўрса кўра қолсин мени
Унга қарши гинг демайман кўрмади мана
Бармоқ силкир нафасли бир бармоқ бу
Чоғришимлар¹ бўлар миямда

¹ Ч оғ р и ш и м — ассоциация, таҳайюл.

Бутун чоғришимларни қиргим келар ичимда қираман
ҳам

Ижобий бир телбалик бу

Сиқилиш ноқулай

Сўнгра

Мен уч карра балиқ тутдим умримда

Сўқмоқларни ол дейман сенга

Сен тутиб бутун сўқмоқларини оласан туйғуларимнинг

Шундай кун келади ёлғиз қолиб чексизликка қарайман

Яхши бўлар бир қарашда улғаяман оҳиста-оҳиста

Гўзал бўлар кун нурида ечинмоқ

Уп мени

Сен ушлаб баданимни ўпасан ким бўлсин ўпар

баданимни

Мени ўп нима қипти бир яхшилаб ўп мени

Қулай бўлар мени севмоқ сенинг кўзларинг-ла

қараганда

Сигара бўлади чекилиши ёмон бир сигара

Воз кечаман ўзимдан

Булар ҳам кечишса ҳа

Булар деганим ким

Ақлли кишилар яъни

Қўрқув чақалоқлари дунё уйининг

Бульвар театрлари каби

Ҳар кимнинг зулмати бу

Қўрқувми Уйғоқликми Севгими Дўстликми ҳа

Ҳеч бирини истамайман

Эшигимни ёпаман менинг эшигимни

Йўқолганлар эшигини

Кўлларим ўзимда бўлмаса сенда ҳам бўлмас

Отга минаман яхши бақувват бир отга

Юзимни босаман ёлларга жўшқин бир ҳиди бор

ҳаётбахш

Бўйнимни қўяман бўйнига
Унинг қони оқар мен кўраман бир мовий қон
Сен териларни тукларни кўрасан куламиз
Табиийнинг табиийдан кулиши бу

Сен сенда қоласан мен босиб кетаман
Бу кетиш йўли бу синган бордоқ
Йўқолганлар эшигига уланар охири
Мени бу сўқмоқда отдилар мана
Ортга қайтдим ювиндим ҳорғин юлдузлар сени севмоқ
Тушларга яқин тангриларга яқин

Ёпдим эшикларни энди ким бўлса очар
Менинг неча бора ўлган чоғларим бўлган ўз бошимга
Энди отсалар ўхшатиб ўлдирсалар гинг дейманми
демайман

Билмасалар
Сўлғин юзли бир хотин
Қадаҳ тутаркан қўли
Қайдан билсин юрак санчиғини
Лоақал пичоқ ушлашни ҳеч билмас
Менинг азобларимнинг соясида ўйнар балиқ кўзли
болалар

Қайтаман
Бир яна қайтаман
Сенга бораман
Энг яхшиси сенга бормоқ аслида
Ортиқ мени сотмас қораел сўқмоғининг инсон
дўконлари

Воз кечаман
Сени дурустгина севмоқдан
Ажрашаман сен билан бир жума тонгида
Сенда яшайман «севмоқ бир оз эскилик сарқити
эмасми энди»

Сенда яшамоқ ўлимсиз бўлмоқ йўқолганлар эшигида
Оппоқ бир бола газета сотар

Яланғоч хотинлар газетаси

Бир сигара тутатаман сўнг бир газета оламан

инсонлардан

Сен яшаётган эшикка бораман

Бошқача айтганда йўқолганлар эшигига

Йўқотаман ўзимни

ВАРТО¹

Бир инжа

Бир узун

Бир йўқсул қишлоқ эди Варто

Бош олиб кетди Туркиядан

Варто кетди

Кўп узоқларга кетди

Номаълум бир жонга айланди энди

Орқасида қолди ҳаёт

Қанча уринмасин ўнглономас энди

Билинмасди Вартонинг кимлиги

Бирга яшаркан орамизда

Бир тоғ чечаги каби эди суғорилмаган

Ёмғирларга қуёшларга бас келарди ўзича

Инсон қўли тегмаганди ҳеч

Юз йилларча тиришди турди

Туркияде яшаётганини англатормоқ учун

Ғинг демай кутди келажакларни

Сокин эди соф эди

Бақирриш нималигини билмасди

Оз-оздан кетар эди Варто

Ҳар кун оз-оздан нариги ёққа

Ўлди жонлар

Бир сафда қўшилиб бир-бирига

Кўпайтирдилар ўлимни ноилож

¹ В а р т о—Ғарбий Опатўлида зилзиладан яқсон бўлиб кетган қишлоқ.

Юз йилларнинг довдираган қишлоғи Варто
Шарқдан қараганда Ғарб
Ғарбдан қараганда Шарқ
Борган сари қаттиқ эшитилган
Бир ўткир қичқириқдан
Ириклашарди кўзлари сени кўрганларнинг
Қоматга келарди қулоқлари
Бемаъниликлар билан ўралган эдинг
Хиёнатлар билан чирмалган
Фақат ойни севардинг
Фақат юлдузга боқардинг умид билан
Эгаларинг бир эмас эллик
Улмагунча оғизга тушмагандинг
Улимларинг ғалати
Унутилганнинг бири эдинг
Сотилганнинг бири
Уч минг кишини қурбон қилдинг-да
Шу йўл билан номингни чиқардинг
Яхши қара тўғри қара келажакларга Варто
Бундан бу ёғига бахт тилайман

ҲОИ СЕН АМЕРИКАЛИК

Сенга сўйлаяпман америкалик
Тингла мени
Отилган бир кўзнинг йиғлашини айтяпман сенга
Узоқ ўйлаб айтилган гап бу
Шумлик билан портлатмасдан тупроқнинг бағрини
Уйқуларни портлатмасдан
Бир яхшилик билан тингла мени
Қандай ёғар ёмғирлар найсон ойларида
Қандай чулғанар севгилар дод-фарёдга лиманларда
Қандай кўтарилар ваҳималар ва кўрқувлар
бола юракларида

Рост гапларни айтяпман сенга
Эркинликдан севгига борадиган
Ва инсонни инсон қиладиган
Сен билмаган рост гапларни айтяпман сенга
Дўқ ураётган бир вужудга ўхшайсан жуда
Барча тарангликлар ичимда

Барча тарангликлар ичимда
Уч минг йиллик маданиятдан келяпман мен
Сен йўқ эдинг у йилларнинг ёзида қишида

Менинг орқамда болалар
Менинг орқамда ишчилар
Менинг орқамда севгилар
Оҳиста-оҳиста келганман улар билан мен
Вазмин-вазмин улғайганман ўзи улғайган гавдамда
Севганман америкалик
Севилганман
Сенинг каби эмас

Оддий бир жўшқинлик
Яшаш бўлса яшаш
Севиш бўлса севиш
Ўлиш бўлса ўлиш
Улкан тарангликлар одамиман мен
Қанча замонлар ҳамсуҳбат бўлганман
Олиш-бериш қилганман асрларча
Ҳазил эмас
Ҳазил эмас
Қара қўлларим ёрилган
Бурса чинниларини ишларкан
Тер кўпиғи манглайим
Тер кўпиғи кўкрагим
Ҳитит хатларини пиширмакдан
Мен экдим Эгейга илк зайтунни
Мен экдим бўлмаса бу зайтунлар бўлмасди

Бу пахталар
Бу лампамой
Бу булутлар бу ёмғирлар бўлмасди
Ҳаёт нозик баданларга кийим-бош бермасди
Онатўлимда
Ердаги уруғларнинг овозлари эшитилмасди
Мен Месопотамияман Колдаман Осурман мен
Урта Осиёдан келиб Кичик Осиё бўлганман мен
Мингларча йил мингларча замон
Ўлиб-ўлиб тирилдим бу ерларда мен
Қандай ташлай буларни сенга
Ўлкамнинг болаларини Ўғурни ташлайманми ҳеч
Зўрға сақлаб қолганман уларни
Зўрға сендайларнинг қўлидан
Озодлик жангларида
Тўхтовсиз оқди қоним
Тўхтовсиз кўпайдим
Тўхтовсиз экдим-тикдим
Тўхтовсиз тўйдирдим
Тўхтовсиз янгиладим ўзимни
Тингла мени
Бир яхшилаб тингла
Яхшилаб қара теварагингга
Кўзларингни очиб қара
Қон ичида сенинг ўнгу сўлинг
Қон ичида қўлинг юзинг
Ким учун буларнинг бари
Кимга ёқар
Қулоқларни тўлдирган гўдакларнинг фарёдлари
Уолл-стритнинг деворларини ҳатто безатмас
Қовжираб кетган йўқсилликдан
Вьетнамли хотинларнинг терилари
Отдинг маданиятини Азтекнинг
Отдинг улоқтирдинг чашмалардан аёлларни
Миллионларча қоратанлининг бўғзидан бўғди
қўлларинг

Кесдинг нафасларини
Ҳайдадинг қизилтанлиларни ботқоқларга
Сўйдинг
Пиёзга айлантирдинг
Энг ёмғирли булутларни

Ҳақиқий Оқ ҳам эмассан устига устак
Барча ранглардан бирор парча гавдангда
Камситмайман сени
Камситиш кераксиз
Ҳеч кимса камситилмасин рангига қараб
Тингла мени
Сен даврдан ажралгансан
Елкангга осилган милтиқлар
Осилган занжирлар
Американинг то ўртасигача
Дарё-дарё қон
Тингла мени
Қанча ишқлардан
Қанча жанглардан
Қанча ёмғирдан кечиб келганман мен
Қанча хоинлар кўрдим
Қанча золимлар
Тинимсиз совқотарди қанча одамлар
Энг иссиқ печкаларнинг ёнида
Доим оч эди одамлар
Олдиларида қоп-қоп нон бўлатуриб
Доим уйқусиз эди одамлар тўшакларда
Доим доим доим
Уф тортиб узоқларга қарарди одамлар
Ҳорғин-ҳорғин

Мана мен борман америкалик
Шимол денгизларида ҳам борман
Жануб денгизларида ҳам

Онатўлининг ёмғирларида мен борман
Менинг ўлкамда кўпаяр энг яхши туйғулар
Менинг одамим билан кўпаяр балиқлар

Қара
Бўри боласидай
Оп-очиқ юрагим ўртада
Курашмоққа ҳам тайёр
Севишмоққа ҳам
Табиатнинг оҳу кўзли бир ерида
Менинг илоҳий тоғларимда
Борман мен

Сен
Изнсиз бир меҳмон
Келиб ўтирибсан юртимга
Келиб ҳам чордана қургансан жон уйимга
Тингла мени
Тингла мени ва кет энди
Тушундик хурсандсан
 йирик гавдангни семиртирмакдан
Зерикдик ўлкамизда сени кўрмакдан
Кет энди
Жанубий Америкадан кет
Вьетнамдан кет
Туркиядан кет
Кет энди

О Т М А¹

Сенинг вазифанг
Ҳақиқатни ҳимоя қилмоқдир

¹ Шеър 1967 йилда ёзилган.

Модомики инсон экан гўзали

Энг гўзали

Инсонни ҳимоя қилмоқдир

Оч бўлса яланғоч бўлса бошдан-оёқ Онатўлимиз

Зўрайиб бораётган бўлса бир фарёд

Яланг оёқлар устидаги гавдалар эзилган бўлса

Сен ҳам уларни довдиратиб отма

Отма

Ун саккиз ёшнинг севинчидир отганинг

Ун саккиз ёшнинг самимиятидир

Боришидир секин-секин инсонлик сари

Отма

Сен отганингда яна қон кўпаяр дунёда

Сен отганингда орқасига қайтар юксалиш

Пасаяр дарахтларнинг соялари

Бош кўтаролмас тупроқдан буғдой

Отма

Ёлғиз бўлса

Ўзича кетаётган бўлса инсонлар кўчаларда

Оқ қўй қоришган бўлса қора қўйга

Халқларни айириш учун бир-биридан

Бекордир ўт очма

Отма

Қара Вьетнамнинг ўртасида бир бола

Қай томонга юрса-да шошқин

Йиғларкан юлдузлар тўкилар кўзларидан

Йиғларкан Ой юзига парда тутар булутлардан

Денгизлар қочар энг махфий горлар сари

Инсониятнинг ичида бунёд бўлар улкан чўл

Тўпларнинг оғзидан ўқлар чиққан бўлса

Уйимизга тушган бўлса бошқаси

Менинг севгим бўлса ҳалокатга учраган

Бир жигаримиз бор бўлса эзувчиларга қарши

Яқинлашиб орқасидан ОТМА

Отма
Отганинг сенсан
Узингни отасан
Тепкини босганда

КЕЛЯПСАН ҲА

Келяпсан ҳа
Қонимга тўкилган парча-парча
Энг нозик баданлардан айрилган аста-аста
Бир кўча нарига ёмғир ёғяпти
Келяпсан ҳа

Барча эски севгилардан қутулиб
Барча эски одатларни тарк қилиб
Сирғалиб чиқиб ўралган таъқиқлардан
Келяпсан аёл қўйнидан чиқиб келяпгандек

Сени озодликка қўшгунча тугал
Ҳали яшамоқ бор сенинг-ла гўзал
Ортиқ аригай қўлларингдан қадоқлар
Битиб кетар ёрилган оёқлар
Келяпсан ҳа
Яшиллашар бундан кейин хасислик водийлари

Бир жон қўшяпман мен
Барча нариги жонларга
Қуёшлардан ўтмишлардан замонлардан
Урушларга тинчликларни қориштирган

Тўкилгансан қонимга парча-парча
Энг нозик баданлардан айрилгансан аста-аста
Бир кўча нарида чилп-чилп лой
Кураш ёлғизлиги устимда
Келяпсан ҳа
Тез кўпаяман яқинда

Ўрхон Вели Каник (1914—1950)

Истамбул университетининг адабиёт факультетининг фалсафа бўлимини тамомлаган. Давлат муассасаларида ишлаган. 1943—46 йилларда жаҳон адабиёти классикларидан таржималар нашр эттирган. 1949 йили «Япроқ» номли адабий журнал чиқарди. Журналнинг 28 сони чиққач вафот этди. Дўстлари «Сўнгги япроқ» номи билан журналнинг махсус номерини нашр этишди.

Ўрхон Вели шоирлардан Мелих Жавдат Ондай ва Уктой Рифат Хўрўзжу билан биргаликда 1941 йилда адабий манифест ва уч шоирнинг шеърларидан ташкил топган «Ғаройиб» номли китобни нашр эттирди. Бу поэтик ҳамкорлик кейинчалик «Уч оёқ» номи билан шуҳрат қозонди. Улар анъанавий шеър услуб ва усуллари билан воз кечиб, кундалик ҳаёт мавзуларига, оддий инсон ва унинг ички олами тасвирига мурожаат этишди. Ўрхон Вели фольклор ва халқ тилидан кенг фойдаланди. Шоирнинг «Ғаройиб»дан кейинги китоблари қуйидагилардир: «Воз кечолмаганим» (1945), «Достон каби» (1946), «Янгиси» (1947), «Қарши» (1949), «Сўнгги шеърлар» (1949—1950).

Мелих Жавдат Ондай

1915 йилда Чаноққала шаҳарига туташ районда туғилган. Анқара университетининг ҳуқуқ факультетини тамомлаган. «Оқшом» газетаси редакциясида масъул котиб бўлиб ишлайди. «Ғаройиб»дан кейинги китоблари қуйидагилардир: «Роҳатини йўқотган дарахт» (1946), «Телеграфхона» (1952), «Енма-ён» (1956) ва бошқалар.

Уктой Рифат Хўрўзжу

1914 йилда Трабзонда туғилган. Анқара университетининг ҳуқуқ факультетини, кейин Париж университетининг сиёсий билимлар факультетини тамомлаган. Матбуот департаментида ишлади. Адвокатлик фаолияти билан шуғулланади. «Ғаройиб»дан кейинги китоблари қуйидагилар: «Ҳаёт, ўлим, ишқ ва оворалик ҳақидаги шеърлар» (1945), «Гўзалликка қасдалар» (1945), «Қарға ва тулки» (1945), «Кокилли кўча» (1956), «Ошиқ зиналар» (1958), «Озодликнинг қўлларни бор» (1966), «Шеърлар» (1969), «Янги шеърлар» (1973) ва бошқалар.

Ўктой Рифатнинг шеърляти ассоциацияларга бой, чуқур лиризм билан суғорилган.

Фозил Ҳюсю Доғларжа

1914 йилда Истамбулда туғилган. Ҳарбий мактабни тамомлаган. Ун беш йил армияда хизмат қилди. 1950 йилда истеъфога чиқди. 1960 йилгача Меҳнат Министрлигида инспектор бўлиб ишлади. 1960 йилда китоб дўкони очиб ҳозиргача китоб савдоси билан шуғулланади. 1960—1964 йилларда «Туркча» номли ойлик журнални нашр этди. Фозил Ҳюсю Доғларжанинг қуйидаги китоблари нашр этилган. «Ҳавога чизилган дунё» (1935), «Бола ва оллоҳ» (1940), «Она тупроқ» (1950), «Тош даври» (1955), «Уч шаҳидлар достони» (1956), «Ғарб ғазаб» (1958), «Сиваслик чумоли» (1960), «Озодлик майдони» (1960), «Турк бўлмоқ» (1963), «Кетдик» (1968) ва бошқалар.

1967 йилда Халқаро шоирлар форуми Ф. Ҳ. Доғларжани Туркиянинг энг яхши шоир деб атади. 1974 йилда Югославиянинг Струга шаҳрида ўтган йиллик поэзия фестивалида Доғларжа олтин гулчамбарга сазовор бўлди.

Рифат Илғаз

1911 йилда Жиддада туғилган. Анқара Педагогика институтининг филология бўлимини тамомлади. Муаллимлик қилди. 1948 йилдан бошлаб матбуот соҳасида ишлаб бошлади.

«Дўстлик» номли биринчи тўплами 1943 йилда бо-силлиб чиқди. Кейинги китоблари қуйидагилардир: «Синф» (1944), «Яшаймиз» (1947), «Давоми» (1953), «Усқюдарда тонг отди» (1954), «Ҳарсиллаб» (1962), «У кун узоқ эмас» (1978) ва бошқалар.

Р. Илғаз шунингдек сатирик ҳикоялар, пьесалар ва романилар ҳам ёзган.

Невзат Устюн

1924 йилда Истамбулда туғилган. 1946—1948 йилларда Сорбоннада ўқиди. Армияда хизмат қилди. Истамбулнинг турли газеталарида ишлади. Унинг шеърлий китоблари қуйидагилардир: «Ҳаёт» (1946), «Яшаётган давримизга доир шеърлар» (1951), «Миттилар бозори» (1955), «Йўқолганлар эшиги» (1960), «Қуёш ўлкаси» (1964), «Ҳой сен америкалик» (1967), «Кўприк боши» (1968) ва бошқалар.

Невзат Устюннинг бир қатор прозаик ва публицистик асарлари ҳам бор.

**Бу тўпламни тайёрлашда
фойдаланилган манбалар:**

1. Ўрхон Вели. Шеърлар. «Народна просвета», София, 1968.
2. «Турк социал шеърдан намуналар» «Народна просвета», София, 1968.
3. Доғларжа, 1—5 жилд.
4. Невзат Устюн. Кўприк боши. Истамбул, 1968.
5. Поэты Турции. Государственное издательство художественной литературы УзССР, Ташкент, 1961.
6. Из современной турецкой поэзии. Издательство «Прогресс», Москва, 1975.

МУНДАРИЖА

Эзгулик йўлида. Ғ. Саломов	3
Урхон Вели. <i>Миразиз Аъзам таржимаси</i>	
Хонамда	11
Якшанба оқшомлари	11
Тепалик	11
Ўктойга мактублар	12
Дарахтим	13
Миқдор	13
Али Риза билан Аҳмаднинг ҳикояси	13
Интиҳор	13
Монтёр Сабри	14
Иш бўлсин дея	14
Бўлмагур бола	14
Минг қатла шукур	15
Кўлкам	15
Кўзларим	15
Дарахт еди	15
Қитоби санги мазор	16
Ошиқ бўлиб қолдимми	16
Иллюзия	16
Истамбул қўшиғи	17
Ундоқ эмас	18
Олтин тишлигим	18
Бир гап бор	18
Сиз учун	19
Истамбулни тинглайман	20
Қараб	21
Баҳорнинг илк сабоҳлари	22

Тешикли шеър	22
«Келар»ли шеър	22
Текин	22
Ватан учун : : :	23
Айрилиш	23
Ором :	23
Бирданига	24
Саргузашт	24
Илож и йўқ	25
«Қора осмон ерга тикилар»	25
Бизда бор абадий сўлмас дарахтлар»	26
«Шомда ичсанг»	26

Мелих Жавдат Ондай. *Миразиз Аъзам таржимаси*

Ҳуштак	29
Ёлғон	29
Туркулар	30
Ёмғир ёғаётир : : :	30
Ошиқ	31
Барглар	32
Раҳматли дўстимдан мактуб	32
Келажак	33
Меҳнат тақсимоти	33
Алла : : : : :	34
Ҳайратланаман	35
Хиросима	36
Почтадан келадиган пул	36
Хазиналар ичидасан.	37
Виждон	37
Маҳмат Биринчи	38
36,7 : : : :	38
Дунёнинг тартиботи	39
Сердаромад уй	41
Бизга боғлиқ	41
Қишлоқда бошқа	42
Дафна ўрмони	42
Наргис ила Садо	43

Уктой Рифат. *Миразиз Аъзам таржимаси*

Шаҳидлик	49
Миннатдорлик	51
Гина	51
Уруш	51

Қорачааҳмаднинг қабри	52
Сурнай	52
Шаҳардан кетаркан	52
Қалдирғоч	53
Дўлма	53
Нон ва юлдузлар	54
Рамазон	54
Кўча сотувчилари	54
Йўлда	55
Озодлик	56
Озодликнинг қўллари бор.	58
Менинг ҳанжарим	60
Кузги учрашувлар	61
Кузги айрилиқлар	61
Иккимиз	62
Уқим атрофида	62
Тут дарахти	62
Синиқ ойнада	62
Қалдирғоч бўлиб	63
Қичрайди	63
Хаёл синиқлиги	63
Қўшиқ	63
Аза	64
Дераза токчасидаги гул	64
Масъулият	65
«Эҳ яқин дўстларим гирдимда анча»	65
Поляк болалар 1940	66
«У ўлди»	67
Шикоят	67

Фозил Ҳюсюн Доғларжа. Тилак Жўра таржимаси

Ишонч	71
Ёмғирсиз қишлоқ	71
Қирқ минг қишлоқни уйғотиш	72
Қайтиб берилган	73
У ёнда	74
Тўхтаган соат	75
Хотира	75
Мактуб	76
Юрт	76
Вақтсиз	77
Сўнгги бошоқлар	78
Икки оқшом орасидаги ўхшашлик	79
Кечаларим.	79

Мавсум	80
Бедорлик	80
Туғилиш	81
Оғирлик	82
Таскин	82
Ер билан кўк орасида толе баробарлиги.	83
Ҳақиқат	83
Буюк ҳақиқат	83
Ёлғончи ҳақиқат	84
Уч	84
Пинҳонлик	84
Кўнгил берган	84
Худо ва шоир	84
Нотинчлик	85
Ишонч	85
Яна қоронғилик	85
Из	85
Ишқ	85
Яна бир умид	86
Шундай	86
Тушуниш	86
Бешинчи йўналиш	86
Ҳамдамлик	86
Фикр	87
Кўзи ёпиқлар	87
Ёмон сўқмоқлардаги қоронғилик	87
Янги	87
Англаш	88
Яшаш	88
Орзу	88
Излар	88

Рифат Илгиз. Миразиз Аъзам таржимаси

Бу ҳам бир озодлик шеъри	91
Қитоблар	92
Кечқурун	93
Болаларим	95
Қаллангдан чиқариб ташла	96
Қаҳвахона ва газеталар	98
Биримиз	99
Бошқалардан қаеринг кам	100
Сариқ этикларда	100
Ичамиз	102
Анигини бисайдим агар	103
Зина	104

Хейбели	: :	104
Шеърда	: : : : :	105
Эҳтиёт бўлганга нима етсин	105
Ухла	: : : : :	106
Яшаяпмиз	: : : : :	107
Кетганлар тўғрисида	: : : : :	108
Ёлғизлик ҳақида	: : : : :	108
Лайлоқ ҳақида	: : : : :	109
Истақларим ҳақида	: : : : :	110
У кун узоқ эмас	: : : : :	110
Худди ўқ каби	: : : : :	112
Зиёли бўлсанг	: : : : :	113
Кўрмиз биз	: : : : :	114
Сен Қора денгиздансан	115

Невзат Устюн. Миразиз Аъзам таржимаси

Хуш қолинг	: : : : :	119
Жаъфар оға	: : : : :	120
Ҳайвонот боғи	: : : : :	121
Тирик жонлар	: : : : :	121
Алифбе дарси	: : : : :	122
Бошқа дунёларнинг одамига саволлар	123
Мустафо	: : : : :	124
Ярали бургут	125
Сеникидир	: : : : :	126
Халқаро	: : : : :	130
Биз ва улар	: : : : :	130
Очилар	: : : : :	130
Узоқ-яқин	: : : : :	131
Урхон Камол	: : : : :	132
Инсон	: : : : :	132
Йўқолганлар эшиги	: : : : :	133
Варто	: : : : :	136
Ҳой сен америкалик:	: : : : :	137
Отма	: : : : :	142
Келяпсан ҳа	: : : : :	143
Авторлар ҳақида маълумот	: :	145

На узбекском языке

Сборник

ИЗ СОВРЕМЕННОЙ ТУРЕЦКОЙ ПОЭЗИИ

Стихи

Расмлар редактори А. Бобров
Техн. редактор У. Қим
Корректор Ш. Соатова

ИБ № 1047

Босмахонага берилди 20.04.79. Босишга рухсат этилди 12.02.80.
P08836. Формати 70×90¹/₃₂. Босма қоғози № 1. Адабий гарни-
тура. Юқори босма. Шартли босма л. 5,55. Нашр. л. 5,79+0,07
(вкл). Тиражи 10000. Заказ № 242. Баҳоси 80 т.

Ўзбекистон ССР Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси
ишлари Давлат комитетининг Тошкент «Матбуот» полиграфия
ишлаб чиқариш бирлашмасининг 2- босмахонаси. Янгийул, Са-
марқанд кўчаси, 44.